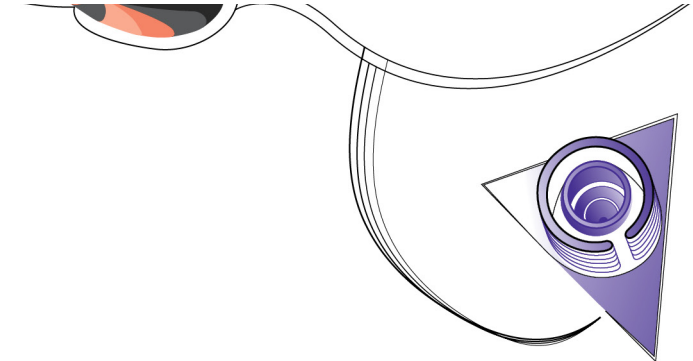
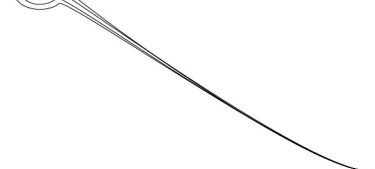
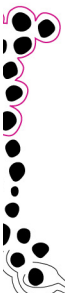

Hoe minister Opstelten zegt wat hij zegt

Een kwalitatieve studie over hoe een politicus zijn realiteit overbrengt

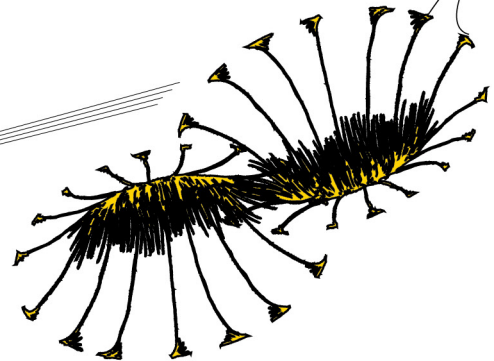

Auteur

Alexander ter Avest
t.a.teravest@student.utwente.nl

Begeleiders

Dr. Peter Stegmaier
Prof. dr. Ariana Need

Voorwoord

Voor u ligt mijn bachelorscriptie, waarin ik onderzoek hoe de realiteit van een politicus in de Tweede Kamer eruitziet. Al sinds de eerste klas van de middelbare school ben ik geïntrigeerd geraakt door het politieke beleidsproces, dat theoretisch gezien simpel is: de wetenschap produceert ‘kennis’, politici nemen die kennis tot zich, en de output is ‘beleid’. De praktijk blijkt weerbarstiger. In de media bestrijden politici elkaars standpunten met kennis die het eigen standpunt onderbouwt, en ook de wetenschap blijkt niet in staat één objectieve waarheid te produceren. Het gevolg is dat er verschillende wereldbeelden bestaan, die ieder een eigen ‘waarheid’ bezitten.

Vanuit die nieuwsgierigheid is dit onderzoek naar de realiteit van minister Opstelten uitgevoerd. Daarbij onderzoek ik zijn realiteit: wat is voor hem ‘waarheid’, en hoe zet hij die waarheid in tijdens het proces waarbij beleid tot stand komt? De casus die in deze scriptie aan bod komt is de casus van het cannabisbeleid. Ik heb deze casus gekozen omdat het cannabisbeleid in Nederland wat mij betreft een typische casus is waarbij meerdere waarheden tegenover elkaar staan: sommige politieke partijen zien het liefst een volledig verbod op cannabis, terwijl andere partijen cannabis het liefst een complete deregulatie van cannabis zien. De gedoogstatus van cannabis is tekenend voor de grote verdeling in de politiek op dit onderwerp. Blijkbaar heeft de wetenschap nog geen beslissend argument kunnen bieden aan de politiek. Ik ben benieuwd of die situatie verklaarbaar is. Daarom heb ik dit onderzoek uitgevoerd, naar de realiteit die minister Opstelten overbrengt tijdens het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid in 2012.

Bij het opzetten en uitvoeren van dit onderzoek heb ik enorm veel gehad aan de hulp van mijn begeleiders, dr. Peter Stegmaier en Prof. dr. Ariana Need. Peter heeft mij geïntroduceerd in de wereld van het kwalitatieve onderzoek, en zonder zijn enorme kennis van zaken had ik dit onderzoek niet kunnen uitvoeren. Het opbouwende, positieve commentaar van Ariana heeft bovendien bijgedragen aan focus en leesbaarheid van deze scriptie, die anders zo maar eens 20 pagina’s langer had kunnen zijn. Ik wil hen beiden enorm bedanken voor de tijd en moeite die ze in mijn begeleiding hebben gestoken. Als laatste wil ik mijn ouders en mijn vriendin bedanken voor de ondersteuning die ze mij tijdens het vele werk aan deze scriptie hebben gegeven.

Dan rest mij nog om de hoop uit te spreken dat deze scriptie de lezer aan het denken zet. Mocht u naar aanleiding van deze scriptie contact met mij willen opnemen, twijfel dan niet.

Alexander ter Avest
Januari 2017

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Introductie	4
Hoofdstuk 1: De casus	5
1.1 <i>Het Nederlandse cannabisbeleid</i>	5
1.2 <i>Aantreden minister Opstelten</i>	6
1.3 <i>Het overbrengen van een ‘realiteit’</i>	7
1.4 <i>Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie</i>	7
1.5 <i>Centrale vraagstelling</i>	8
Hoofdstuk 2: Theorie & concepten	9
2.1 <i>Gebruik van kennisclaims door een politicus</i>	9
2.2 <i>Gebruik van kennis</i>	10
2.3 <i>Legitimatie van beleid</i>	11
2.4 <i>Gebruik van politiek jargon</i>	13
2.5 <i>De politieke visie op drugsproblematiek</i>	14
2.6 <i>Het verwachte resultaat van dit onderzoek</i>	14
Hoofdstuk 3: Methodologie	16
3.1 <i>Kwalitatief onderzoek</i>	16
3.2 <i>Typeren als methode</i>	16
3.3 <i>Casus</i>	16
3.4 <i>Objecten van analyse</i>	17
3.5 <i>Analyseplan</i>	18
Hoofdstuk 4: Analyse	19
4.1 <i>Politiek jargon</i>	19
4.2 <i>Onderwerpbepaler Opstelten</i>	21
4.3 <i>Kennisclaims</i>	23
4.4 <i>Bespreking van analyse</i>	30
Hoofdstuk 5: Conclusie	34
5.1 <i>De ontdekte fenomenen in relatie tot de ministers realiteit</i>	34
5.2 <i>Beantwoording deelvragen</i>	35
5.3 <i>Beantwoording centrale vraagstelling</i>	38
5.4 <i>Discussie</i>	38
5.5 <i>Aanbevelingen</i>	39
Bibliografie	40
Transcripten	42

Introductie

In deze korte introductie komt aan de orde wat het onderwerp is van deze scriptie, en wat het beoogde doel ervan is.

Tijdens een debat in de Tweede Kamer hebben politici de kans verantwoording af te leggen voor hun beleidskeuzes. Het publiek bestaat niet alleen uit Tweede Kamerleden, het publiek bestaat net zo goed uit burgers die via de media het debat volgen. Een debat is dus een middel waarmee politici aan de maatschappij kunnen laten zien waar ze voor staan. In deze scriptie wordt, door middel van een kwalitatief onderzoek, bepaald op basis van welke kennis een politicus verantwoording aflegt voor zijn beleid. Daarbij wordt bepaald waar deze kennis vandaan lijkt te komen (wat is de bron van de kennis?), en waarom deze van toepassing zou zijn (hoe wordt het gebruik van de kennis gerechtvaardigd?). Ook wordt aandacht besteed aan hoe de minister taal inzet om het debat te sturen. Gezamenlijk vormt dit de realiteit die de minister overbrengt tijdens het debat.

De politicus die geanalyseerd wordt in deze scriptie is oud-minister Ivo Opstelten. Hij was tussen 14 oktober 2010 en 9 maart 2015 de minister van Veiligheid & Justitie (NOS, 2015). De specifieke casus die geanalyseerd wordt, is het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid, dat plaatsvond op 1 maart 2012. De analyse vindt plaats aan de hand van het transcript van het debat, dat officieel beschikbaar gemaakt is door de Tweede Kamer (Tweede Kamer, 2012). In dat debat werd het drugsbeleid van Opstelten door

hem verdedigd. Juist daarom is dit debat geschikt om te bepalen hoe de minister kennis over het drugsbeleid claimt, en hoe hij zijn kennisclaims verantwoordt. Uiteindelijk wordt in deze scriptie dus onderzocht wat de realiteit is die oud-minister Opstelten overbrengt tijdens het debat. Dat wordt gedaan door zowel de bron van kennis als de rechtvaardiging van kennis te analyseren, en daarnaast in te gaan op hoe de minister taal gebruikt. Letterlijke citaten van de minister zullen in deze scriptie tussen dubbele aanhalingstekens geplaatst worden.

Het doel van dit onderzoek is begrijpen hoe minister Opstelten zijn eigen realiteit overbrengt tijdens een belangrijk drugsdebat in de Tweede Kamer. Door het debat op de gebruikte taal te analyseren, wordt onderzocht met welke strategie de minister, tijdens een sleuteldebat, zijn beleid verdedigde. Onderzoek naar gebruik van politieke taal door politici wordt al gedaan (Marion & Oliver (2010), en Oliver & Marion (2008)). Dit onderzoek bouwt daarop verder. Het systematisch begrijpen van politieke uitspraken zorgt ervoor dat duidelijk wordt welke realiteit Opstelten wil overbrengen.

Dit onderzoek is overigens geen analyse naar de *persoon* Ivo Opstelten. Het is wel een analyse van de minister van V&J als *institutie*, inclusief het ambtenarenapparaat dat de persoon Opstelten ondersteunt en voorbereidt voor debatten.

Hoofdstuk 1: De casus

Dit hoofdstuk behandelt de casus waarover de scriptie gaat. Het Nederlandse cannabisbeleid en de relatie tussen de minister en zijn cannabisbeleid worden besproken. Ook wordt besproken wat ‘een realiteit’ is en wat de wetenschappelijke relevantie van het onderwerp is. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de centrale vraagstelling.

1.1 Het Nederlandse cannabisbeleid

De Nederlandse staat heeft een relatie met drugs die teruggaat tot in de 19^e eeuw, toen opium- en cocaïneopbrengsten uit de koloniale gebieden de Nederlandse staatskas invloeden (Dolin, 2001). In het begin van de 20^e eeuw was Nederland de grootste cocaïneproducent van de wereld, en bezat de staat een monopolie op de verkoop van opium. Pas na de tweede wereldoorlog, in 1953, werd cannabis toegevoegd aan de lijst van illegale substanties. Al gauw werd het beleid om bezit van cannabis te vervolgen in twijfel getrokken (Dolin, 2001). In 1966 werd vervolgens, onder andere omdat de publieke opinie zich niet tegen cannabisgebruik keerde, beleid ingesteld dat aan het vervolgen van cannabisbezit minder prioriteit gaf.

Het fundament voor het Nederlandse niet-handhavende cannabisbeleid is gelegd in 1971, met het rapport van de commissie Hulsman. Daarin deed de commissie de aanbeveling alle drugsgebruik “buiten de strafrechtelijke sfeer te brengen” (Hulsman, 1971). Met dat rapport is de weg ingeslagen naar het cannabisbeleid dat Nederland sinds die tijd kent. Een kenmerk van het cannabisbeleid is dat bezit of gebruik van cannabis onder bepaalde omstandigheden wordt gedoogd¹. Cannabis kan vanaf dan door iedereen van 18 jaar en ouder worden gekocht in coffeeshops, die worden gezien als een belangrijk onderdeel van het drugsbeleid. Ze worden toegestaan om een scheiding tussen harddrugsmarkt en softdrugsmarkt te behouden (Trimbos-instituut, 2009, p. 109). Zo wordt een aparte markt voor de ‘softdrug’ cannabis gevormd². Softdrugs vallen onder lijst 2 van de Opiumwet, en worden gezien als minder risicovol dan drugs die vallen onder de noemer ‘harddrug’: lijst 1

van de Opiumwet (Rijksoverheid, n.d.). Er wordt prioriteit gegeven aan preventie en volksgezondheid, terwijl de handhaving van de wet vooral gericht is op de georganiseerde criminaliteit (Dolin, 2001).

Men ging er tijdens de implementatie van het cannabisbeleid in de jaren zeventig niet vanuit dat het ‘softe’ gedogen tot ongewenste effecten zou leiden. Het ontstaan van coffeeshops werd niet tegengegaan, want er werd niet gedacht dat men rijk kon worden van handel in cannabis. Ook het ontstaan van negatieve effecten, zoals een “georganiseerde drugshandel” of overlast van “buitenlandse gebruikers” werd onwaarschijnlijk geacht (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2015, p. 7). Dat leidde tot een beleid dat wordt omschreven als “tolerance policy” (Ooyen-Houben & Kleemans, 2015, p. 166) – een tolerant cannabisbeleid.

Een evaluatierapport van het Nederlandse drugsbeleid, uitgebracht vlak voor de komst van Opstelten, laat zien dat het drugsbeleid ook toen nog gebaseerd was op het fundament uit 1971. Want ook toen was de situatie dat het drugsbeleid zich primair richtte op de volksgezondheid, en niet op “het bestraffen van wetsovertredingen” (Trimbos-instituut, 2009, p. 157). Bezit wordt dus nog steeds zo veel mogelijk buiten die strafrechtelijke sfeer waarover Hulsman in 1971 al sprak gehouden. Tussen 1971 en 2009 is de basis van het Nederlandse cannabisbeleid wat dat betreft dus onveranderd gebleven. Toch vindt er “slowly but surely” (Ooyen-Houben & Kleemans, 2015, p. 165) een verschuiving in focus plaats, van volksgezondheid naar een focus op handhaving van de wet.

¹ De autoriteiten gaan niet over tot vervolging, ondanks dat zij dat op basis van de wet wel zouden kunnen doen.

² Of het scheiden van de harddrugsmarkt en softdrugsmarkt ook leidt tot een vermindering in aantallen harddruggebruikers, kan overigens niet worden bewezen,

maar ook niet worden uitgesloten (Trimbos-instituut, 2009, p. 109).

1.2 Aantreden minister Opstel- ten

In 2010 trad de VVD'er Ivo Opstelten aan als minister van Veiligheid en Justitie. Hij zou minister van V&J blijven tot aan zijn aftreden in 2015. In die jaren had hij een imago opgebouwd van een statig politicus. Zijn zware stem en relatief hoge leeftijd (toen hij aftrad was hij 71 jaar oud) droegen bij aan dat imago. Als minister van V&J droeg Opstelten verantwoordelijkheid voor het Nederlandse drugsbeleid.

Het leek erop dat deze minister van V&J wel degelijk risico's zag kleven aan het 'softe' gedogende element in het drugsbeleid. In een brief uit 2013 spreekt hij niet over "cannabisbeleid", maar over "open-deur-beleid" (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013, p. 1). Daaruit zou opgemaakt kunnen worden dat de minister vindt dat het cannabisbeleid niet restrictief genoeg is. Ook uit de beleidsvoorstellen is blijkt dat de minister het cannabisbeleid wil veranderen: de minister stelde een "wietpas" en "cannabisclubs" voor, zodat alleen Nederlandse ingezetenen nog bij een coffeeshop naar binnen konden (NOS, 2010).

Vanuit de media kreeg de minister kritiek (NRC Handelsblad, 2015) op de wijze waarop hij zijn beleidsvoorstellen verdedigde. De kritiek was dat hij zich niet bezighield met het daadwerkelijk bestrijden van drugsgelateerde problemen. In plaats daarvan zou hij bezig zijn met het overbrengen van een imago van hemzelf als "crimefighter" (Volkskrant, 2015). Guusje ter Horst, destijds voorzitter van de Eerste Kamerfractie van de PvdA, liet zich in Nieuwsuur ontvallen dat Opstelten tegen haar zou hebben gezegd: "Ik wil niet de minister zijn die de geschiedenis ingaat om [sic] de softdrugs in Nederland te legaliseren" (Nieuwsuur, 2014). Ook in die uitspraak lijkt het erop dat de minister zich laat leiden door zijn imago. Dat zou een nieuw licht werpen op de persoon achter de institutie – op Ivo Opstelten als minister.

Over hoe het beleid tot schadelijke effecten leidt, spreekt de minister in zijn inleidende betoog in het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid de volgende woorden:

“Het coffeeshopbeleid had weliswaar onder meer tot doel om de criminaliteit de wind

uit de zeilen te nemen, maar nu, jaren later, kan worden geconstateerd dat het tot averechtse effecten heeft geleid.”

Op basis van deze uitspraak kunnen we concluderen dat de minister vindt dat het dan bestaande beleid niet in staat is om problemen te voorkomen. Sterker nog, blijkbaar is er sprake van averechtse effecten. We zien dat de politieke status van cannabis langzaam verandert. De eerder besproken opkomende trend richting handhavend beleid in Nederland (Toshkov & Wieldraaijer, 2013, p. 1) lijkt het ook Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid binnengedrongen te zijn.

Framing

Het stringente beleid hangt samen met het frame waarin een ongewenste effecten geëlimineerd kunnen worden met een verbod; het minder stringente beleid hangt samen met het frame waarin ongewenste effecten door de overheid slechts zoveel mogelijk in goede banen geleid kunnen worden. Frames en beleid zijn dus onlosmakelijk verbonden. Om de communicatie tussen deelnemers aan het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid te begrijpen, om te bevatten hoe het menselijk brein communicatie tijdens een debat verwerkt, is de literatuur geraadpleegd. Uit neurologisch onderzoek blijkt dat het menselijk brein onbewust denkt in termen van structuren die 'frames' genoemd worden (Lakoff, 2010, p. 71); (Goffman, 1974, p. 21). In zo'n frame zit een bepaalde semantiek verscholen. Dat betekent dat het brein aan ieder frame een bepaalde betekenis koppelt. In het frame zit tevens de relatie met andere frames. Het frame 'ziekenhuis' kan bijvoorbeeld een relatie hebben met het frame 'ziek zijn', of het frame 'op ziekenbezoek gaan'. Ook zitten in een frame rollen ingebed. In het frame 'ziekenhuis' zouden dat de rollen 'dokter', 'patiënt', en 'verpleegkundige' kunnen zijn. Een frame geeft context aan een tafelreel dat anders zonder betekenis gebleven was. Een frame geeft weer hoe het menselijk brein verbanden legt. Het legt daarnaast bloot hoe het brein door middel van verbanden informatie interpreteert.

Politieke ideologieën, zoals die tijdens een debat verkondigd worden, bestaan zelfs uit hele systemen van frames (Lakoff, 2010, p. 72). Een brein dat voor het eerst politiek-ideologische

taal verwerkt, zal opmerken dat deze vorm van taal verschilt van de vorm van taal die in het dagelijks leven gebruikt wordt. Maar wanneer het brein regelmatig politiek-ideologische taal te verwerken krijgt, wordt deze specifieke vorm van taal voor het brein steeds gewoonlijker. Die regelmaat zorgt er namelijk voor dat de verbinding van de synapsen³ sterker wordt. Politiek-ideologische taal wordt voor het brein dan een steeds gewoonlijker vorm van taal, omdat het brein gewend raakt aan het gebruik van dit politiek-ideologische pad van synapsen en cellen. Maar ondanks dat de taal als gewoonlijk geïnterpreteerd wordt, wordt, via het frame, nog steeds de bijbehorende ideologie geactiveerd in het brein van de ontvanger.

Uiteindelijk is het mogelijk dat het brein niet langer extra gevoelig is voor politiek-ideologische taal. Zo'n herhalingsmechanisme biedt aan de minister een mogelijkheid om zijn boodschap als het ware te verankeren in de hoofden van zijn tegenstanders. Hoe vaker hij zijn boodschap vertelt, hoe meer zij eraan gewend zullen zijn. Die normalisering kan er dus toe leiden dat anderen zijn politiek-ideologische boodschap, al dan niet bewust, overnemen. Dat is interessant, omdat de verwachting is dat de minister gedurende het debat dezelfde boodschap meerdere malen zal herhalen. Zodoende kan herhaling onderdeel zijn van zijn strategie bij het overbrengen van zijn realiteit.

1.3 Het overbrengen van een 'realiteit'

In de inleiding wordt het concept 'realiteit' geïntroduceerd tegen de achtergrond van framing van het beleidstopic. Deze scriptie gaat over de realiteit van de minister – wat is de afkomst van de kennis, en waarom is dat in de ogen van de minister een legitieme bron? De link tussen hoe beleid wordt gecommuniceerd en hoe een realiteit wordt geconstrueerd, wordt nu gelegd:

Realiteit als concept

Op neurologisch vlak heeft framing dus een bepaalde uitwerking op de mens. In termen van de sociologie van kennis is framing een 'realiteit': de realiteit van de minister gaat over het referentiekader dat de minister gedurende zijn leven

heeft opgebouwd. Dreher omschrijft de wereld van het dagelijks leven, op basis van Schütz (1962), als een *realiteit, ervaren binnen de natuurlijke levenshouding, door de alerte volwassene, die zich daarbinnen begeeft en zich ernaar gedraagt, te midden van zijn of haar medemens* (Dreher, 2003, p. 143). De *natuurlijke levenshouding* uit die laatste definitie, is de staat van bewustzijn waarin we de wereld van de dagelijks leven voor vanzelfsprekend aannemen. De life-world vormt dus de realiteit waarin een individu zich op een gegeven moment bevindt. De mens met de natuurlijke levenshouding neemt binnen deze life-world de realiteit aan voor vanzelfsprekend, en trekt deze niet in twijfel. Het geheel aan kennis dat gebruikt wordt door de minister laat zien waar zijn wereld uit bestaat, wat zijn realiteit is. Politieke tegenstanders van de minister zullen ieders vanuit een andere realiteit tegen het beleid van de minister aankijken – omdat zij beschikken over een geheel aan kennis dat niet hetzelfde is als de minister. Politici die verschillend denken, communiceren dus ieder vanuit hun eigen realiteit.

Wanneer de minister in het debat tegenstanders probeert te overtuigen, dan is dat een proces waarin hij zijn tegenstander in zijn life-world probeert te laten delen. Als een politiek tegenstander overtuigd is, dan bevinden zowel de minister als zijn voormalig tegenstander zich in dezelfde life-world.

1.4 Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie

Deze scriptie onderzoekt de realiteit die de minister gedurende een debat overbrengt. In dit hoofdstuk is beargumenteerd dat minister Opstelten kritiek krijgt op zijn handelswijze. Hij zou te druk zijn met het opzetten van een eigen imago, en niet bezig zijn met de inhoud. Deze scriptie analyseert de taal van minister Opstelten gedurende een debat in de Tweede Kamer. Er wordt onderzocht hoe hij kennis inzet bij het verdedigen van zijn beleid. Er wordt ingegaan op de kwestie waarbij de minister een realiteit overbrengt, middels een vorm van taalkundige representatie. Bovendien vindt het debat plaats op een interessant moment. Eigenlijk sinds de instelling van het Nederlandse drugsbeleid, zijn haar basale principes hetzelfde gebleven

³ Een synaps is een contactpunt tussen twee breincellen.

(Ooyen-Houben & Kleemans, 2015, p. 173). Minister Opstelten is de eerste minister in lange tijd die wellicht niet langer achter deze basale principes, waaronder de relatieve onschadelijkheid van cannabis, lijkt te staan.

Het onderzoek naar de gebruikte taal binnen de politiek vormt in het onderzoeksveld naar politieke situaties een substantieel onderdeel (Bommel, Hulst, & Yanow, 2015, p. 72); (Schwartz-Shea & Yanow, 2012, p. 41); (Wilson, 2015, p. 776); (Eeten, 2007, p. 254). Het gebruik van taal is een proces van betekenisgeving. Het is een proces waarmee een persoon begrip ontwikkelt van een fenomeen, in de literatuur bekendstaand als het *meaning-making process*. In de politiek, bij het uitleggen van beleid, wordt dit proces van betekenisgeving gebruikt om een realiteit over te brengen. Zo volgt de conclusie dat politieke taal politieke realiteit is (Dunmire, 2012, p. 737). Communicatie is immers het sleutelmechanisme waarmee de realiteit overgebracht wordt.

In wezen is deze scriptie dus een onderzoek naar de via spraak overgebrachte realiteit van Opstelten. Op die manier draagt dit onderzoek bij aan een beter begrip van het politieke proces in de Nederlandse Tweede Kamer. Met deze scriptie wordt duidelijk hoe beleid tot stand komt via

debatten in de Nederlandse Tweede Kamer. Gebruikt de minister vooral kennis bij het verdedigen van zijn beleid, en is zijn beleid dus vooral evidence-based? Of blijken sociale processen, zoals het willen overbrengen van een imago waar minister Opstelten van beschuldigd wordt, net zo goed gebruikt te worden om beleid te verdedigen?

1.5 Centrale vraagstelling

De analyse vindt plaats op verschijnselen die ontdekt zijn in het transcript van het debat. Zo wordt de realiteit die Opstelten overbrengt tijdens het debat geanalyseerd. Schütz (1962) spreekt over de verschillende realiteiten die in communicatie tussen mensen kunnen bestaan. Ook onderzoek naar politieke taal vormt een substantieel onderdeel binnen de politieke onderzoeksarena (Bommel, Hulst, & Yanow, 2015, p. 72); (Schwartz-Shea & Yanow, 2012, p. 41); (Wilson, 2015, p. 776); (Eeten, 2007, p. 254). Op basis daarvan volgt de vraag hoe politieke taal, een vorm van communicatie, gebruikt wordt om een realiteit over te brengen:

Wat is de realiteit die minister Opstelten overbrengt tijdens het Debat Hoofddlijnen Drugsbeleid?

Hoofdstuk 2: Theorie & concepten

Dit hoofdstuk behandelt de theorie en concepten die aan de basis van het onderzoek staan. Deze theorie vormt een heuristiek, een gereedschap waarmee de vraagstelling beantwoord wordt. Onderzoek doen in de kwalitatieve wetenschappen betekent dat de heuristiek zich ontwikkelt samen met de vordering van het onderzoek (Abott, 2004, p. 83). De heuristiek, de theorie en de concepten, vormen het gereedschap waarmee fenomenen in de data blootgelegd kunnen worden. Dit hoofdstuk bespreekt eerst relevantie theorie en concepten, en eindigt met de verwachte uitkomst van het onderzoek.

De hoofdvraag van deze scriptie draait om het begrijpen van de realiteit van minister Opstelten. Daarom is gekozen voor theorie die de beweringen van de minister helpt analyseren – op gebied van afkomst van kennis, op gebied van legitimatie, en op gebied van politiek jargon. Zo kan bepaald worden welke kennis de minister geschikt acht voor het maken van zijn argument (kennisclaim), hoe hij de keuze voor de gebruikte kennis verantwoordt (legitimatie van kennis), en of er patronen zijn in zijn woordkeuze (politiek jargon). Zo wordt de realiteit waarin Opstelten zich gedurende het debat bevindt zo accuraat mogelijk gereconstrueerd. Het is natuurlijk mogelijk om extra elementen van analyse in te voegen, bijvoorbeeld over hoe de minister reageert op tegenargumenten, of over de mate waarin de minister van standpunt verandert gedurende het debat. Vanwege de beoogde omvang van een bachelorscriptie wordt de analyse echter beperkt tot de elementen kennisclaim, legitimatie van beleid, en politiek jargon. Daarbij wordt de interactie tussen personen en de beleidsprocedure op zich niet meegenomen.

2.1 Gebruik van kennisclaims door een politicus

Om te begrijpen wat kennis precies is, wordt eerst het concept ‘kennis’ uit de theorie van Berger & Luckmann (1966) besproken. Zij definiëren kennis als “de zekerheid dat fenomenen echt bestaan, en dat ze bepaalde eigenschappen bezitten” (Door de auteur vertaald uit Berger & Luckmann, 1966, p. 13). De gemiddelde mens bewoont een wereld die vanuit zijn oogpunt ‘echt bestaat’, en ‘weet’, met een bepaalde zekerheid, welke eigenschappen die wereld heeft.

Via een sociaal proces bouwt de mens zijn kennis op, op basis van de ervaringen die hij gedurende zijn leven opdoet.

De geldigheid van de opgedane kennis wordt door het individu voor waarheid aangenomen, zolang zich geen problemen voordoen die niet in termen van die kennis opgelost kunnen worden. Dat betekent ook dat het individu over het algemeen geneigd is om twijfels over die kennis weg te wuiven (Berger & Luckmann, 1966, p. 55). Een voorbeeld: Minister Opstelten kan bijvoorbeeld ‘weten’ dat de aanwezigheid van coffeeshops leidt tot een verhoogde criminaliteit. Kennis van anderen over dit fenomeen is voor hem niet van belang, want omdat hij deze kennis via een sociaal proces gedurende zijn leven heeft opgedaan, blijft deze kennis voor hem geldig. En zelfs wanneer de kennis van anderen hem doet twijfelen over zijn eigen kennis zal ook hij, net als ieder mens, bereid zijn deze kennis weg te wuiven⁴. Met andere woorden: de minister blijft bij zijn standpunt. Pas wanneer zich problemen voordoen waarbij hij niet langer met zijn kennisclaim (namelijk: aanwezigheid van coffeeshops leidt tot verhoogde criminaliteit) uit de voeten kan, bijvoorbeeld vanwege een sterke wetenschappelijke consensus die het tegendeel voorstaat, zal Opstelten pas van standpunt veranderen. Via hetzelfde sociale proces leidt nieuw bewijs tot een verandering in kennis.

Het blijkt dat kennis gebruikt kan worden om een politieke bewering te doen (Jasanoff & Wynne, 1998, p. 2). Dat proces verloopt theoretisch als volgt: gaten in de beschikbare kennis worden door onderzoek gedicht. Met het dichtten van die kennisgaten wordt de onzekerheid over het onderwerp gereduceerd. Het gevolg is

⁴ Verderop in deze scriptie wordt laten zien dat de minister daadwerkelijk bereid is om kennis weg te wuiven.

dat beleidsmakers de producten van de wetenschap op een rationele manier kunnen toepassen bij het formuleren van hun beleid. Zo eenvoudig blijkt het pad van wetenschap naar beleid in de praktijk echter niet. Bij problemen met een grote reikwijdte, grote complexiteit, en betwiste causale relaties blijkt het lastig om tot wetenschappelijke consensus te komen. De wereld waarin dit soort problemen zich voordoet is namelijk niet zomaar direct observeerbaar (Jasanoff & Wynne, 1998, p. 3). Omdat verschillende observanten een verschillend deel van die wereld observeren, ontstaan er verschillende realiteiten. Berger & Luckmann (1966, p. 37) beschrijven dat als “my ‘here’ is their ‘there’” – verschillende standpunten, zienswijzen, ideologieën en politieke situaties leiden tot verschillen in welke betekenis iets in het hier en nu krijgt. Op basis van die verschillende standpunten, zienswijzen, ideologieën en politieke situaties ontstaan verschillende visies op hoe een probleem in elkaar steekt. En met die verschillen in visie ontstaan er ook verschillen in voorgesteld beleid om het probleem op te lossen. Verschillende realiteiten leiden dan tot verschillende oplossingsvoorstellen.

Het is de verwachting dat Opstelten tijdens het debat refereert naar kennis die hij heeft gebruikt als basis bij het formuleren van zijn beleid. De kennis die hij gebruikt kan uit een andere realiteit afkomstig zijn dan de kennis van zijn politieke tegenstanders. Er vindt dan een botsing van realiteiten plaats: de politici zijn het met elkaar oneens.

Een debat is bovendien grillig: problemen en oplossingen binnen een bepaald beleidsterrein zijn eigenlijk zelden scherp omljnd. In de praktijk bestaan er geen duidelijke scheidslijnen tussen kennis en onwetendheid, tussen feit en waarde, en tussen beleidsvragen en op kennis gebaseerde beleidsantwoorden (Jasanoff & Wynne, 1998, p. 5). De minister zal tijdens het debat waarschijnlijk zijn eigen manier van framing inzetten, om te beweren wat de meest toepasselijke kennis, feiten, waarden en beleidsantwoorden zijn om het probleem op te lossen. Door deze methode van *issue framing* brengt hij zijn eigen realiteit over.

2.2 Gebruik van kennis

Een politicus, zoals Opstelten, kan kennis op vier (eigenlijk vijf) manieren gebruiken bij het verdedigen van beleid (Dunlop, 2014, p. 209)⁵:

1. Instrumenteel
2. Conceptueel
3. Legitimerend
4. Opgelegd
5. Niet-gebruik

De eerste manier volgens Dunlop is het **instrumenteel** gebruik van kennis. Beleidsmakers die op deze manier gebruikmaken van kennis, gebruiken die kennis om hun beslissingen en beleid te onderbouwen. Kennis is het instrument waarmee beslissingen onderbouwd worden. De gewenste beleidsuitkomst is dan evidence-based policy: beleid waarvan bewezen is dat het ‘werkt’. Instrumenteel gebruik van kennis is vooral bekend uit de hoek van de natuurwetenschappen.

Instrumenteel gebruik van kennis zegt dat de toepassing van beleid verloopt volgens vier stappen: (1) fundamenteel onderzoek leidt tot (2) toegepast onderzoek, dat leidt tot (3) ontwikkeling van een uitkomst, die weer leidt tot (4) de toepassing van die uitkomst. De functie van fundamenteel onderzoek is het zichtbaar maken van een kans die relevant is voor beleid; de functie van toegepast onderzoek is het testen van de uitkomsten van fundamenteel onderzoek voor toepassing in de praktijk; de functie van ontwikkeling is het ontwikkelen van technologieën om de uitkomsten van het onderzoek toe te passen (Weiss, 1979, p. 427). Een binnen het cannabisbeleid relevant voorbeeld is het scheikundige onderzoeksveld. Scheikundig onderzoek heeft geresulteerd in technologie die het percentage werkzame stof in cannabis kan bepalen. Met scheikundige, instrumentele, kennis kan dan bepaald worden een bepaald maximum aan werkzame stof toe te staan.

Uit de empirie blijkt echter dat kennis zelden puur instrumenteel gebruikt wordt (Dunlop, 2014, p. 210). Een politicus heeft een verscheidenheid aan publieken waaraan hij zijn beleid moet uitleggen, die niet allen gevoelig zullen zijn voor een instrumentele onderbouwing.

⁵ Deze literatuur van Dunlop is het resultaat van een studie naar kennisgebruik in het publieke domein op gebied van ecosysteemdiensten. In afwachting van eventueel verder

onderzoek van kennisgebruik voor beleid in algemene zin, wordt deze theorie als uitgangspunt gebruikt om kennisgebruik bij het verdedigen van beleid te begrijpen.

De tweede vorm van gebruik van kennis om verantwoording af te leggen voor beleid is het **conceptueel** gebruik. Het feit dat kennis over een bepaald beleidsprogramma überhaupt bestaat, kan gecombineerd worden met andere ideeën om zo de beleidsarena te conditioneren, klaar te maken voor het te voeren beleid. Deze vorm van kennisgebruik gaat uit van de stelling dat, wanneer kennis eenmaal bestaat, deze *doordat* het bestaat automatisch gebruikt zal worden (Weiss, 1979, p. 427). Gebruik van kennis is in de conceptuele modus indirect, en de kennis wordt over een langere periode gebruikt om het beleidsidee volwassen te laten worden.

De derde manier waarop kennis ingezet kan worden is om beleid te **legitimeren** (Dunlop, 2014, p. 211). In deze modus wordt kennis gebruikt om reeds bij de legitimerende politicus bestaande beleidsvoorkeuren te versterken. Hierbij gebeurt het relatief vaak dat er sprake is van selectief gebruik van kennis, ook wel ‘cherry-picking’ genoemd. Maar het kan ook gebruikt worden om een bepaald politiek standpunt te versterken dat al de meeste steun geniet onder het publiek.

De vierde manier waarop kennis gebruikt kan worden is het **opgelegde** gebruik van kennis (Dunlop, 2014, p. 211). Kennis wordt dan van bovenaf opgelegd om gebruikt te worden door een lager staande organisatie. De minister kan bijvoorbeeld coffeeshops via wetgeving verplichten om een bepaalde methode te gebruiken om de sterkte van de verkochte cannabis te bepalen – ook wanneer coffeeshops het daarmee oneens zijn⁶.

Daarnaast maakt Dunlop nog een kleine kanttekening over een vijfde manier waarop kennis gebruikt kan worden: door **kennis niet te gebruiken** (Dunlop, 2014, p. 211). Het niet-gebruik van kennis verdeelt Dunlop vervolgens in tweeën: *verwerping* van kennis (waarbij een politicus bepaalde kennis bewust niet gebruikt) en *non-use* van kennis (waarbij kennis bewust vertraagd of uitgesteld gebruikt wordt).

Met deze vier (eigenlijk vijf) mogelijkheden om kennis te gebruiken in het achterhoofd, wordt geanalyseerd hoe de minister zijn kennisclaims

maakt tijdens het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid. Door te bepalen aan welke vorm van kennisgebruik de minister doet, wordt duidelijk welke rol kennis speelt in zijn realiteit. De betekenis van kennis voor zijn realiteit verandert met het type kennisgebruik. Wanneer de minister kennis instrumenteel gebruikt, dan zal deze binnen zijn realiteit juist gelden als ‘waar genoeg’ om als fundament voor beleid te fungeren. Wanneer de minister kennis conceptueel gebruikt, is de beleidsarena volgens zijn realiteit nog niet genoeg ontvankelijk voor zijn beleidsvoorstel, en probeert hij de beleidsarena rustig aan een beleidsidee te laten wennen. Wanneer minister kennis legitimerend gebruikt, geldt binnen de realiteit van de minister dat er actief een bepaald standpunt versterkt moet worden. Wanneer de minister ervoor kiest om kennis op te leggen, hoeft hij volgens zijn realiteit deze kennis juist niet aan anderen voor te leggen. Als laatste wijst het niet-gebruik van kennis op een realiteit waarbinnen de minister zich vrij voelt zijn eigen ‘waarheid’ te kiezen.

2.3 Legitimatie van beleid

In deze scriptie wordt geanalyseerd hoe de minister in de Tweede Kamer verantwoording aflegt, hoe hij zijn beleid legitimeert. In dit hoofdstuk komt aan bod welke vormen deze legitimatie van beleid aan kan nemen. In het boek *The Social Construction of Reality* (Berger & Luckmann, 1966, pp. 110-115) onderscheiden Berger & Luckmann vier niveaus van legitimatie:

1. Incipient legitimation
2. Theoretical propositions in rudimentary form
3. Explicit theories
4. Symbolic universes

Deze theorie van Berger & Luckmann wordt in dit onderzoek als heuristiek voor legitimatie gebruikt. Tijdens de analyse van het transcript van het debat, wordt bepaald tot welk van de vier niveaus van legitimatie de beweringen van Opstelten behoren. Op deze manier biedt taal inzicht in de realiteit die Opstelten over wil brengen. Zijn manier van legitimeren komt via zijn

⁶ Zo wil de minister de sterkte van cannabis meten aan de hand van het thc-gehalte; tegenstanders zeggen dat ook andere werkzame stoffen gemeten moeten worden om de sterkte van de drug te bepalen.

- op tekst gestelde - gesproken woorden naar voren.

De vier niveaus van legitimatie uit Berger & Luckmann (1966) vormen dus een raamwerk dat het concept 'legitimatie' beschrijft. Legitimatie is niet slechts een kwestie van ethische normen, maar ook een kwestie van kennis over het onderwerp. Het voorbeeld dat Berger & Luckmann hierbij noemen is het taboe op incest in stamculturen. Zo mag een individu niet trouwen binnen zijn stam. Om aan die norm te voldoen, heeft het individu kennis over zijn stam nodig. Dan pas kan hij bepalen waaruit zijn stam precies bestaat, en of hij ook daartoe behoort. Pas met die kennis in bezit kan beslist worden, of een relatie met een bepaald persoon zal leiden tot het volgens de norm verwerpelijke incest. Als minister heeft Opstelten kennis nodig van het beleidsterrein op gebied van cannabis. Als hij tekort schiet in zijn kennis kan hij daarop door politieke tegenstanders aangevalen worden. De kritiek zal dan zijn dat Opstelten niet beschikt over voldoende kennis om een norm, zijn beleid, te kunnen neerzetten.

Zo vormt kennis over het cannabisbeleid voor de minister een belangrijk onderdeel van zijn legitimatie. Met voldoende kennis kan hij zich verdedigen tegen kritiek op zijn beleid. Om vervolgens te kunnen beweren wat de gevolgen zijn van bepaald cannabisbeleid, moet hij dus precies weten hoe het beleidsterrein van het cannabisbeleid in elkaar steekt. Pas wanneer hij over voldoende kennis beschikt kan hij zijn norm, zijn beleid, geslaagd legitimeren. Berger & Luckmann bieden een raamwerk van legitimatie (Berger & Luckmann, 1966, pp. 112-115), dat tijdens het onderzoek gebruikt wordt om verschillende niveaus van legitimatie te onderscheiden. Deze niveaus worden hieronder uiteengezet, met daarbij voorbeelden van ideaaltypische uitspraken. Deze helpen tijdens de analyse om het onderscheid tussen de vier types te kunnen maken.

Het eerste niveau van legitimatie, **incipient legitimation**, komt voort uit taalkundige stellingen, zoals "this is how things are done" (p. 112). Er is geen theorie om de stelling te bewijzen, de stelling is gebaseerd op 'vanzelfsprekende' kennis. Een voorbeeld van een ideaaltypische incipient legitimation-stelling die de minister zou kunnen doen is:

"Drugs zijn slecht."

Bij het tweede niveau van legitimatie, **theoretical propositions in rudimentary form**, komt legitimatie voort uit algemene wijsheden, spreekwoorden en morele beginselen van waaruit een individu handelt. Zo kan iemand moreel aannemen dat moord verkeerd is, en op die basis de uitspraak doen dat het verkeerd is om iemand te vermoorden. Een voorbeeld van een ideaaltypische uitspraak die Opstelten zou kunnen doen is:

"Cannabis is slecht, en blijft daarom illegaal."

Bij het derde niveau van legitimatie, **explicit theories**, komt legitimatie voort uit groepen (niet per definitie door anderen erkende) experts, van wie de theorieën gebruikt worden om een verschijnsel te legitimeren. Een voorbeeld van een ideaaltypische uitspraak die Opstelten zou kunnen doen is:

"Uit onderzoek blijkt dat cannabis slecht voor de gezondheid is, daarom blijft het illegaal."

Ook ervaringen van 'experts' zoals sociaal werkers en politie kunnen gebruikt worden als legitimatie op het niveau van een explicit theories. Een ideaaltypisch voorbeeld is dan:

"Volgens verschillende wijkagenten leidt cannabisgebruik tot drugsproblematiek. Daarom blijft cannabis illegaal."

Bij het vierde niveau van legitimatie, **symbolic universes**, komt legitimatie voort uit pure theorie, die niet in het dagelijks leven ervaren wordt. Het is de meest alomvattende vorm van legitimatie, waarbij de spreekwijze naar religieus neigend, of zelfs ronduit religieus wordt. Een voorbeeld van een ideaaltypische uitspraak die Opstelten zou kunnen doen is:

"De maatschappij moet haar burgers niet blootstellen aan de gevaren van drugs. Daarom blijft cannabis illegaal."

In dezelfde categorie vallen uitspraken die betrekking hebben op belangrijke waarden binnen de samenleving. Wanneer de ratio een belangrijke waarde vormt, is een voorbeeld van een ideaaltypische uitspraak:

“Mensen die high zijn van cannabis kunnen niet meer goed nadenken. Daarom blijft cannabis illegaal.”

Per niveau van legitimatie neemt de omvang van de doelgroep waarop de legitimatie van toepassing is, steeds meer toe. Op het niveau van incipient legitimatie, is de omvang van de doelgroep het meest beperkt. Op het niveau van symbolic universes wordt de legitimatie juist algemeen van toepassing geacht. De vier legitimatieniveaus vormen als het ware een ladder van legitimatie, met steeds toenemende omvang van de doelgroep. De uitspraken van Opstelten uit het debat worden tijdens de analyse beoordeeld op de aanwezigheid van een van deze vier niveaus van legitimatie, om te analyseren hoe Opstelten legitimeert.

2.4 Gebruik van politiek jargon

De minister kan zijn taalgebruik strategisch inzetten. Zo kan hij bewust praten op jargonniveau, waarbij hij een niveau van spraak gebruikt dat wellicht moeilijk toegankelijk is voor medepolitici tijdens het debat. Door te praten op zo'n ander niveau, door bewust of onbewust een andere realiteit over te brengen, kan hij kritiek wellicht ontwijken en zijn beleid verdedigen. Politiek jargon is zo taal op meta-niveau; er schuilt een betekenis achter de woorden zelf. Door bijvoorbeeld te spreken over een “enorme problematiek” wordt niet alleen een probleem aangekaart (letterlijke betekenis van de woorden), maar tevens draagvlak gekweekt voor beleid dat die problematiek op moet lossen (meta-betekenis van de woorden). Om politiek jargon goed te kunnen begrijpen, wordt eerst een ingegaan op wat communicatie inhoudt.

Communicatie

Politiek jargon is een vorm van taal - een communicatiewijze. Het fenomeen communicatie bestaat uit drie onderdelen. Het eerste onderdeel is de communicator. Het tweede onderdeel bestaat uit gebeurtenissen of objecten in de buitenwereld die geproduceerd worden door de communicator. Het derde onderdeel is de interpretator, voor wie de buitenwereld waarneembaar moet kunnen zijn. Geslaagde communicatie betekent dat de communicator gebeurtenissen of objecten in de buitenwereld brengt, waarna de

interpretator deze kan herkennen in de buitenwereld, om ze in zich op te nemen. Daarbij moet er sprake zijn van wederzijds overeengekomen standaardisaties en abstracties. Er moet overeenstemming bestaan in de voor de communicatie belangrijke systemen (Dreher, 2003, p. 149), want dan leidt communicatie tot wederzijds begrip. Er kan dus geen communicatie plaatsvinden zonder wederzijds begrip van standaarden en abstracties.

Politiek jargon

Achter de woorden van een politicus zoals minister Opstelten kan een onbewuste betekenis schuilen. Communicatie, taal, wordt dan gebruikt om een boodschap impliciet over te brengen. Een voorbeeld is de oorlog in Irak in 2004, die in Amerika wettelijke basis kreeg onder de PATRIOT act, de suggestie wekkend dat deze wet niet anders dan goed voor het vaderland kon zijn (Wilson, 2015, p. 777). Binnen het onderzoeksveld naar politiek jargon staat dit fenomeen bekend als framing, waarover al eerder in deze scriptie is gesproken. Door woorden te herhalen, of bepaalde termen te combineren, kan beleid op een bepaalde manier geframed worden door de politicus. Door politiek jargon te gebruiken, kan de minister zijn boodschap, en daarmee zijn realiteit, overbrengen op de door hem gewenste wijze. Op die wijze is politiek jargon een gereedschap voor de minister om het debat te sturen.

Stolz (1983) heeft drie functies van politiek jargon onderscheiden. De eerste functie is de **geruststellingsfunctie**, die de spanningen over het besproken onderwerp moet verminderen, en het publiek het gevoel moet geven dat er iets aan het probleem gedaan wordt. De tweede functie is de **moreel-educatieve** functie, waarbij datgene wat volgens een deel van het publiek in de wet zou moeten staan, ook daadwerkelijk in de wet vastgelegd wordt. Er wordt dus voor gezorgd dat de wet de heersende norm op een bepaald beleidsterrein gaat weerspiegelen. De derde functie is de **modelfunctie**, waarbij lagere overheden via een symbolische wet duidelijk wordt gemaakt dat ze de wet moeten gaan handhaven. Zo kan een hoge overheid een wet instellen die door hen niet actief gehandhaafd wordt, maar waar lagere overheden toch naar moeten handelen, omdat het wettelijk voorgeschreven is.

Voor politici biedt gebruik van politiek jargon een mogelijkheid om burgers een gerust gevoel te geven over een bepaald beleidsgebied, zonder daadwerkelijk concrete actie te hoeven ondernemen. Zo'n strategie kan door de minister gebruikt om een realiteit over te brengen waarin het lijkt alsof hij een bepaald probleem zal oplossen. In werkelijkheid blijft de door hem ondernomen actie dan beperkt bij het gebruik van dat politieke jargon.

2.5 De politieke visie op drugsproblematiek

Om de theoretische achtergrond van de analyse verder te verdiepen, is in de wetenschappelijke literatuur informatie opgezocht over de gebruikelijke politieke visie op drugsproblemen. Deze literatuur creëert een referentiekader van wetenschappelijke theorie. Omdat op basis van dat referentiekader fenomenen in de tekst geïdentificeerd zullen worden, draagt deze literatuur bij aan een zo hoog mogelijke kwaliteit van analyse.

In Nederland wordt het drugsprobleem historisch gezien als een publiek probleem, terwijl veel andere landen drugsproblemen als een probleem van het individu beschouwen (Boekhout van Solinge, 1999, p. 520). De Nederlandse visie op het drugsprobleem wijkt af van de trend naar "responsibilisation", waarbij de nadruk gelegd wordt op de verantwoordelijkheid van het individu (Bacchi, 2009, p. 134), dat zich in de Westerse geïndustrialiseerde wereld heeft ontwikkeld in het alcohol- en drugsbeleid (Bacchi, 2009, p. 157). Het Nederlandse gedoogbeleid vindt zijn oorsprong in het sociologisch onderzoek, waaruit bleek dat cannabisgebruikers 'normale mensen' waren (Boekhout van Solinge, 1999, p. 519). Daarnaast be-

2.6 Het verwachte resultaat van dit onderzoek

Het is de verwachting dat de minister een conservatieve kijk heeft op het cannabisbeleid, omdat hij het gedoogbeleid wil verstrengen. In de literatuur over het Nederlandse drugsbeleid wordt 'conservatief' verwezen naar personen of partijen die coffeeshops het liefst zouden

schouwt Nederland recreatieve drugsgebruikers niet als problematisch (Boekhout van Solinge, 1999, p. 521).

De oplossing van drugsproblemen moet volgens het Nederlandse discours gezocht worden in zowel sociologische als medische factoren. Het Nederlandse drugsbeleid gaat uit van de stelling dat drugsgebruik in de samenleving niet uit te bannen is. Beleid moet dus het onvermijdelijke drugsgebruik zo goed mogelijk in de goede richting bijsturen (Boekhout van Solinge, 1999, p. 521).

Onderzoek waaruit blijkt dat criminaliteit verklaard wordt door drugsgebruikers, wordt door sommige politici gebruikt om het drugsverbod te legitimeren (Home Affairs Select Committee, 2002). Doktoren, wetenschappers en journalisten hebben in Groot-Brittannië een prominente rol in het benadrukken van de gezondheidsproblemen die dreigen bij drugsgebruik. Sommigen van hen claimen dat drugs op chemisch niveau gezien slecht voor de gezondheid zijn. Sommigen claimen dat gebruik van softdrugs als cannabis, leidt tot gebruik van harddrugs als heroïne. Volgens hen is er een direct verband tussen gebruik van softdrugs en verslavingsproblematiek (Boland, 2008, p. 173). Daarnaast zou drugsgebruik volgens de Britse consensus die Boland (2008) beschrijft leiden tot geweldadige criminaliteit en sociale wanorde.

De discussie over drugs is grillig, omdat het een controversieel onderwerp is. Op sommige beleidsterreinen kunnen onenigheid en discussie worden opgelost door te verwijzen naar 'feiten'. Op het beleidsterrein van drugs is dat echter lastiger, omdat het debat gevuld is met waardeoordelen (Duke, 2013, p. 41). De verwachting is dat de minister zijn eigen 'feiten', zijn eigen selectie aan kennis, zal inzetten tijdens het debat. Daarvan kan worden afgeleid hoe de visie van minister Opstelten ten opzichte van cannabis eruitziet.

verbieden (Uitermark, 2004, p. 526). Het gedoogbeleid wordt juist gezien als 'liberaal' (Kort & Cramer, 1999, p. 474). In dit kader zullen de termen op dezelfde wijze gebruikt worden: conservatieven staan negatief tegenover het gedoogbeleid, liberalen staan positief tegenover het gedoogbeleid.

Volgens Lakoff (2010, p. 73) betekent dat dat hij zijn boodschap “easily in a few words” zal kunnen overbrengen. Dat kan betekenen dat de minister veel in korte zinnen of oneliners spreekt. De politieke retoriek omtrent drugsbeleid blijkt “tough and punitive” (Duke, 2013, p. 41) – stoer en bestraffend. Ook stoere en bestraffende taal is naar verwachting waarneembaar in de uitspraken van de minister. Daarnaast is de verwachting dat de minister gebruik zal maken van de kracht der herhaling: hoe vaker hij zijn boodschap op dezelfde manier overbrengt, des te gemakkelijker zijn politieke tegenstanders deze aan zullen nemen. Het pad van hersencellen raakt immers gewend aan de boodschap. Omdat bekend is dat Opstelten niet “de geschiedenis in” wilde gaan als de minister die cannabis legaliseerde, wordt ook verwacht dat hij tijdens het debat over zijn eigen imago spreekt.

Op basis van zijn burgemeestersachtergrond⁷ wordt een realiteit verwacht waarin minister Opstelten een autoritair, hardliner- en crimefighter-imago wil overbrengen. De verwachting is dat hij cannabisgebruik afkeurt, en een negatieve houding heeft ten opzichte van cannabisgebruikers. Dat zal te zien zijn in zijn framing, en in de realiteit die hij overbrengt.

De hoofdvraag van deze scriptie is *Wat is de realiteit die minister Opstelten overbrengt tijdens het Debat Hoofddlijnen Drugsbeleid?* Om daarop een zo compleet mogelijk antwoord te geven, worden kennisclaims, legitimatiestijl, en politiek jargon geanalyseerd. Op basis van een eerste kennismaking met het transcript van het debat, blijkt de minister kennis te claimen om zijn beleid te legitimeren. Een kennisclaim laat

zien wat binnen de realiteit van de minister ‘waarheid’ is. Aan de hand van de legitimatiestijl die de minister hanteert, worden twee zaken duidelijk. Allereerst wordt duidelijk hoe breed hij zijn ‘waarheid’ van toepassing acht (bij iedere trede op de ladder van legitimatie neemt de omvang van de doelgroep toe). Daarnaast wordt tevens duidelijk in hoeverre de kennisclaim in zijn realiteit onderbouwing behoeft, en dus hoe vanzelfsprekend hij deze kennis acht. Het politiek jargon laat patronen zien in het taalgebruik van de minister, wat indicatief is voor de patronen die binnen zijn realiteit gelden. Gezamenlijk vormen deze drie fenomenen wordt de realiteit van minister Opstelten vastgesteld. Daarom zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. Welke typen argumenten met behulp van kennisclaims maakt minister Opstelten tijdens het debat?

2. Hoe maakt minister Opstelten gebruik van verschillende niveaus van legitimatie in termen van Berger & Luckmann in het debat?

3. Hoe maakt minister Opstelten gebruik van kennis in termen van Dunlop in het debat?

En, om opvallende fenomenen die ontdekt worden gedurende de analyse te belichten, de laatste deelvraag:

4. Zijn er nog overige opvallende fenomenen te ontdekken in de tekst?

⁷ Opstelten heeft zich als scheidend burgemeester van Rotterdam geprofileerd op het veilig achterlaten van de stad (NRC Handelsblad, 2008).

Hoofdstuk 3: Methodologie

Dit hoofdstuk behandelt welke methodologie gebruikt zal worden bij de uitvoering van het onderzoek.

3.1 Kwalitatief onderzoek

Dit onderzoek naar de communicatieve realiteit die de minister overbrengt, is kwalitatief van aard. Het uitvoeren van een kwalitatief onderzoek is een interactief proces met de data, dat gedurende de uitvoering constant aangepast kan worden op de data die naar boven komt drijven. Kwalitatief onderzoek heeft geen standaardontwerp dat van tevoren vast staat. In *Designing Qualitative research* (Flick, 2007, p. 37) wordt de werkwijze van kwalitatief-wetenschappelijk onderzoek als volgt beschreven:

“In one sense, our study had no design. That is, we had no well-worked-out set of hypotheses to be tested, no data-gathering instruments, purposely designed to secure information relevant to these hypotheses, no set of analytic procedures specified in advance. Insofar as the term ‘design’ implies these features of elaborate prior planning, our study had none. If we take the idea of design in a larger or looser sense, using it to identify those elements of order, system, and consistency our procedures did exhibit, our study had a design.” (Becker, Hughes, & Strauss, 1961)

Kortom, dat onderzoek had in zoverre een onderzoeksontwerp, dat er sprake was van een geordende, systematische en consistente vorm van onderzoek. De geordende, systematische en consistente vorm van onderzoek die in dit onderzoek gebruikt wordt is typeren, waarbij de types op basis van de data worden ontwikkeld. Zo ontstaat een model van de werkelijkheid. In deze studie is sprake van een redelijk concrete set met verwachtingen ten aanzien van de uitkomsten van het onderzoek, gevormd op basis van de wetenschappelijke literatuur in het vakgebied.

3.2 Typeren als methode

Voor deze studie zullen uitspraken van de minister getypeerd worden. Dat betekent dat, door middel van interpretatie, uitspraken gecategori-

seerd worden op basis van overeenkomende eigenschappen. Meerdere uitspraken die eenzelfde centraal aspect delen, vallen onder een gezamenlijk type. Typeren leidt tot de ontwikkeling van ideaaltypes (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2012), die de essentie van het verschijnsel proberen weer te geven. Zo worden de uitspraken die de minister tijdens het debat doet, gemodelleerd.

Reichertz (2007) biedt inzicht in de manier waarop dit soort typerend kwalitatief onderzoek tot een conclusie kan leiden. De ruwe data van dit onderzoek bestaat uit het transcript van het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid. Op deze data zal door middel van onderzoek, *abductie* plaatsvinden: “[...] assembling or discovering, on the basis of an interpretation of collected data, such combinations of features for which there is no appropriate explanation or role in the store of knowledge that already exists.” (Reichertz, 2007, p. 219). De theorie moet, door de onderzoeker, gedurende het onderzoek worden gevonden of “by means of a mental process” (Reichertz, 2007, p. 219).

3.3 Casus

De casus die in dit onderzoek onderzocht wordt, is het in maart van 2012 gehouden Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid. In dat debat gaat de minister in op vragen die hem door de Kamer gesteld zijn. Dit onderzoek beperkt zich tot dat debat. Het is het eerste debat sinds vier jaar (Boom & Bijman, 2012) dat in de Tweede Kamer gehouden is over het drugsbeleid. Het debat vormt dus een sleutelmoment, omdat de minister hier voor het eerst zijn argument plenair, dus rechtstreeks aan de volksvertegenwoordigers van de Tweede Kamer, brengt. Hij staat tegenover een groep Kamerleden uit meerdere partijen, die binnen de parlementaire democratie een belangrijke rol spelen, en soms ook nog eens partijwoordvoerders van het drugsbeleid zijn. Het gaat om de heer Dibi van de partij GroenLinks, de heer Çörüz van de partij CDA, mevrouw Bouwmeester van de partij PvdA, de

heer Van Der Ham van de partij D66, mevrouw Kooiman van de partij SP, de heer Elissen van de partij PVV, en de heer Van Der Steur van de partij VVD. Om onder de hen een zo groot mogelijk draagvlak te krijgen, zal de minister het debat goed voorbereid moeten hebben. De voorbereiding die de hij zal hebben getroffen, betekent dat de kans groot is dat de minister zegt wat hij bedoelt: zijn goed voorbereide betoog zal toegespitst zijn op het overbrengen van zijn argument. Dat maakt dit debat geschikt om te onderzoeken hoe hij zijn realiteit overbrengt.

Behalve tijdens het debat, heeft de minister op nog veel meer momenten zijn argumenten uiteengezet. Zo staat hij een aantal keer voor de camera's van NOS om zijn beleid uit te leggen (NOS, 2014). En is er een podcast te vinden (VVD Leiden, 2012) waarin hij op informele wijze zijn visie geeft op coffeeshops en grappend voorstelt om een willekeurige coffeeshop te sluiten. Omdat dit onderzoek plaatsvindt in het kader van de afronding van een bacheloropleiding, is besloten de analyse te beperken tot het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid. Andere momenten waarop Opstelten zijn argument naar voren brengt worden buiten beschouwing gelaten. Zo past de omvang van de casus goed bij de beoogde omvang van de bachelorthesis.

Dat wil niet zeggen dat de casus definitief beperkt blijft tot dit materiaal om te analyseren. Gedurende het onderzoek is het mogelijk dat een andere selectie van analysemateriaal wordt toegevoegd aan de transcripten. Dit proces van *theoretical sampling* (Starks & Brown Trinidad, 2007, p. 1375) maakt dat van tevoren niet exact vaststaat hoe groot het onderzoek wordt. Daarom is het des te belangrijker om te zorgen dat het onderzoeksonderwerp goed afgebakend is, en ook gaandeweg het onderzoeksproces te blijven beargumenteren waarom op bepaalde fenomenen wellicht niet ingegaan wordt. In principe zal alleen meer analysemateriaal toegevoegd worden wanneer blijkt dat in het transcript van het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid niet voldoende data te vinden is.

3.4 Objecten van analyse

Om de communicatieve realiteit die minister Opstelten overbrengt tijdens het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid te analyseren, wordt het transcript van het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid gebruikt. Het debat bestaat uit twee termijnen. In de eerste termijn worden vragen gesteld aan de minister. In de tweede termijn is de minister zelf aan het woord om de gestelde vragen te beantwoorden.

Het transcript van de eerste termijn van het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid is online opvraagbaar via officielebekendmakingen.nl. Het transcript van de eerste termijn wordt niet geanalyseerd voor dit onderzoek. Het bevat namelijk geen uitspraken van minister Opstelten zelf. Wel wordt het gelezen voordat begonnen wordt met de analyse van de tweede termijn, omdat de eerste termijn onderdeel uitmaakt van de context van de uitspraken die de minister in de tweede termijn zal gaan doen.

Het transcript van de tweede termijn van het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid is ook online op te vragen via officielebekendmakingen.nl. In deze termijn komt Opstelten zelf aan het woord om zijn visie op het cannabisbeleid uit te leggen. Dit transcript wordt daadwerkelijk geanalyseerd om de communicatieve realiteit van Opstelten te bepalen.

Beide transcripten zullen dus gebruikt worden tijdens het onderzoek. Alleen het document met het transcript van de tweede termijn van het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid zal daadwerkelijk geanalyseerd worden.

3.5 Analyseplan

De kwalitatieve data die in het transcript te vinden is, wordt geanalyseerd door middel van een hermeneutisch proces, waarbij door middel van interpretatie de betekenis van sociale fenomenen in de tekst begrepen wordt. Dat gebeurt allereerst door kennis te maken met het transcript, afgedrukt op papier. Zo wordt geprobeerd een optimale situatie voor de interpretatie en analyse te creëren, zodat het mentale proces, waar Reichertz (2007) over spreekt, plaats kan vinden. Door het document meerdere malen te herlezen, ontstaat al een eerste beeld van waar de fenomenen die voor dit onderzoek belangrijk zijn, zich wellicht bevinden. Uiteindelijk wordt het transcript in ATLAS.ti geladen en daadwerkelijk op elk van de theoretische pijlers geanalyseerd. Dat zal als volgt gebeuren.

Het transcript van het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid wordt onderzocht op basis van de theorie uit hoofdstuk 2. De eerste theorie behandelt het gebruik van kennisclaims bij het verdigen van beleid door Opstelten. Eerst wordt in

ATLAS.ti geanalyseerd welke uitspraken van Opstelten in het transcript, uitspraken zijn die kennis claimen. Aan de hand van de theorie van Dunlop (2014) wordt vervolgens bepaald hoe die kennis ingezet wordt: instrumenteel, conceptueel, legitimerend, of opleggend.

De tweede theorie behandelt de legitimatiestijl van Opstelten. In ATLAS.ti worden de kennisclaims van Opstelten in termen van Berger & Luckmann (1966) geanalyseerd. Zo wordt bepaald tot welke trede van de *ladder of legitimation* de uitspraak behoort: ontluikende legitimatie, theoretical propositions in rudimentary form, explicit theories, of symbolic universes.

Vervolgens worden andere interessante fenomenen die opvallen door theoretical sampling, meegenomen in de analyse.

De hoofdvraag wordt beantwoord door in het transcript op zoek te gaan naar de theoretische fenomenen. Gezamenlijk geeft de theorie een beeld over hoe de communicatieve realiteit van minister Opstelten eruit ziet.

Hoofdstuk 4: Analyse

In dit hoofdstuk wordt besproken hoe de realiteit eruitziet die de minister tijdens het Debat Hoofdlijnen Drugsbeleid overbrengt. Er vindt een analyse plaats aan de hand van de eerder besproken theorie. Letterlijke citaten uit het transcript worden weergegeven in dik- en schuingedrukte letters met aanhalingstekens. Allereerst worden twee fenomenen, ‘politiek jargon’ en ‘onderwerpbepaler Opstelten’ besproken. Deze twee fenomenen gedurende de analyse ontdekt door het proces van theoretical sampling (Starks & Brown Trinidad, 2007, p. 1375) dat besproken is in hoofdstuk 3.3. Vervolgens wordt ingegaan op de kennisclaims die minister Opstelten tijdens het debat maakt.

4.1 Politiek jargon

In hoofdstuk 2.4 is besproken hoe de minister zijn taalgebruik strategisch kan inzetten, om zijn realiteit over te brengen. Politiek jargon is een vorm van communicatie met een impliciete boodschap, zodat de minister zijn beleid

kan framen. In het transcript is een aantal uitspraken geobserveerd, die door middel van interpretatie als thema’s herkend zijn. Hieronder worden de citaten van de minister per thema weergegeven, om vervolgens observatie, interpretatie, en conclusie te bespreken.

Het werkwoord ‘aanpakken’

“Daadkrachtige aanpak van drugsgerelateerde overlast en criminaliteit”

“Intensieve aanpak langs twee lijnen”

“De aanpak van georganiseerde criminaliteit”

“Wij pakken het als kabinet echt aan, heel stevig”

“Tenminste als je het aanpakt en er bovenop zit”

“Ik heb gezegd dat er voldoende politiecapaciteit is en dat de zaak wordt aangepakt”

“Aanpak van de drugscriminaliteit”

Observatie:

Uit het transcript blijkt dat de minister met enige regelmaat het werkwoord ‘aanpakken’ gebruikt.

Interpretatie:

Ik interpreteer het gebruik van het werkwoord ‘aanpakken’ als een manier van de minister om stoere⁸ taal te bezigen. Door het gebruik van dit werkwoord komt de minister over als een minister die in staat is problemen ‘aan te pakken’. Een minister die aanpakt, treedt doortastend op.

Conclusie:

Het gebruik van het woord ‘aanpakken’ wordt met enige regelmaat gebruikt door de minister, en wordt geïnterpreteerd als ‘stoere taal’. In termen van Stolz (1983) wordt hierin de geruststellingsfunctie herkend: minister Opstelten probeert het publiek het gevoel te geven dat er ‘iets’ aan het probleem gedaan wordt.

⁸ Duke gebruikt de term “tough and punitive” (Duke, 2013, p. 41).

Bijvoeglijk naamwoorden

“Duizenden drugstoeristen”

“Harde criminaliteit en overlast”

“Grootschalige voorzieningen voor consumenten uit andere landen”

“Zeer ernstige geweldsdelicten in Brabant”

“Een grote georganiseerde criminaliteit”

Observatie:

Uit het transcript blijkt dat de minister gebruik maakt van bijvoeglijk naamwoorden wanneer hij negatieve effecten van het huidige drugsbeleid bespreekt.

Interpretatie:

Ik interpreteer het gebruik van bijvoeglijk naamwoorden als een wijze van taalgebruik waarmee de minister benadrukt dat de negatieve effecten van ernstige aard zijn. Door te spreken over ‘duizenden’ drugstoeristen en ‘grootschalige’ voorzieningen, wordt een realiteit overgebracht waarin er niet alleen sprake is van een probleem, maar ook sprake van urgentie. Wat daarnaast opvalt is de negatieve connotatie bij ‘toeristen’ – de meeste politici zullen graag meer toeristen naar Nederland zien gaan.

Drugstoeristen zijn blijkbaar ongewenst, waaruit het idee volgt dat in de realiteit van de minister, cannabis voor Nederlanders is, en niet voor buitenlanders.

Conclusie:

Het gebruik van bijvoeglijk naamwoorden bij het bespreken van vermeende negatieve effecten creëert een gevoel van urgentie. In termen van Stolz (1983) valt het gebruik van bijvoeglijk naamwoorden onder de geruststellingsfunctie. De minister erkent dat er een probleem bestaat, en door het te benoemen laat hij zien dat het bestaat, en er ‘iets’ aan kan doen. De minister spreekt over drugstoeristen, en niet over buitenlandse criminelen. Dat laat hem op deze wijze spreken over het probleem, zonder mensen voor het hoofd te stoten.

4.2 Onderwerpbepaler Opstellen

In het transcript van het debat zijn door interpretatie drie categorieën ontdekt, waarin de minister optreedt als onderwerpbepaler. In die deze gevallen probeert de minister invloed uit

te oefenen op het onderwerp dat besproken wordt: in de categorie ‘persoonlijk maken’ door in te gaan op de persoonlijke relatie tussen vraagsteller en minister; in de categorie ‘autoritair’ door sturend taalgebruik; en in de categorie ‘kennisverwerping’ door ontkenning van kennis. Door te acteren als onderwerpbepaler geeft de minister sturing aan het debat.

Persoonlijk maken

“Als u mij kende, zou u die vraag niet stellen.”

“Dit stel ik ook zelf als randvoorwaarde – ik ben niet gek! – omdat dit beleid moet lukken.”

“Het viel mij inderdaad op in de bijdrage van mevrouw Bouwmeester dat zij voortdurend zei dat het dweilen met de kraan open is. Ik vraag haar om ook naar mij te luisteren, want dat is het niet. We zijn natuurlijk niet gek. Je kunt het niet eens zijn met het niet reguleren van de achterdeur, maar het is niet dweilen met de kraan open.”

Observatie:

Uit het transcript blijkt dat de minister soms zijn persoonlijkheid ter sprake brengt tijdens het debat.

Interpretatie:

Ik interpreteer deze uitspraken als een signaal dat de minister tijdens het debat de neiging voelt om het beeld dat de ander over hem heeft bij te stellen. In het eerste citaat reageert de minister verbaasd op een vraag, die hem op basis van zijn eigen beeld over zijn hemzelf niet gesteld zou moeten worden. In de laatste twee citaten benadrukt hij “niet gek” te zijn. Deze drie citaten laten volgens mijn interpretatie zien dat de minister er waarde aan hecht om serieus genomen te

worden. Tevens interpreteer ik het persoonlijk maken als een strategie om de ander aan te spreken op bepaald gedrag.

Conclusie:

Uit deze citaten blijkt dat de realiteit van de minister onder andere bestaat uit het beeld dat hij en anderen van hemzelf hebben. Te zien is dat hij het gevoel heeft zijn beeld te moeten verdedigen gedurende het debat. Aan de andere kant laat het ook zien dat het een verwijt is naar de ander. Door deze uitspraken speelt de minister de bal als het ware over naar de ander. De gedachte is als het ware: Waarom val je me hiermee lastig? Je kent mijn positie, dit hoeven we niet te bespreken.

Autoritair

“Ik ken de situatie van de G-4 als geen ander, net als ik de situatie in het zuiden en aan de oostgrens ken.”

“Maar ik ga niet van mijn lijn afwijken. Zeker de G-4 zou dat erg van mij tegenvallen.”

“Dat laatste is wel mijn inzet. Daar moet ik eerlijk over zijn.”

“Ik heb gewoon overeenstemming bereikt met de burgemeesters. Ik ben daarin heel fair.”

Observatie:

Uit het transcript blijkt dat de minister spreekt over zijn gezag.

Interpretatie:

De verschillende citaten laten zien dat de minister beweert een bepaald gezag te hebben. In de eerste quote spreekt hij uit gezaghebbend te zijn op gebied van “de situatie van de G-4”. In de laatste drie citaten vertelt de minister dat hij zijn

beleid doorzet, ondanks tegenargumenten. Daar zit de autoriteit hem in de autoriteit die uitgaat van zijn functie als minister. Daarmee heeft hij de autoriteit om het besluit te nemen, en die neemt hij dan ook.

Conclusie:

De conclusie is dat de minister in het debat zijn

autoriteit laat zien. Hij spreekt over zijn eigen gezag en kunde wat betreft de situatie van de G-4; en zegt “eerlijk” dat hij zijn beleid zal doorzetten, ondanks een nog hangend advies of kritiek van Kamerleden. Zo vormt ook autoritair optreden onderdeel van zijn realiteit.

Kennisverwerping

“Ik ben eerlijk en ik zeg dat wij het advies niet nodig vonden, maar het wel hebben gevraagd. We zetten dit dus door.”

“Als er al andere concepten zouden zijn – ik kan me voorstellen dat die er zijn want die zijn er bij elk rapport – geven we die niet.”

“In dit kader zie ik dat dilemma totaal niet. Nee, een gebruiker heeft een vrije keus. Daar zijn wij voor, want anders zouden wij dat nog verder inperken of verbieden. De gebruiker weet wat hij doet. Hem zal niets aangedaan worden. Hij moet alleen voldoen aan de spelregels voor het lidmaatschap van de club en dan krijgt hij een prachtig clubpasje.”

“Dit gaat niet ten koste van wat dan ook. [...] We hebben gezegd dat dit er gerust en goed bij kan. Het kan ergens vanaf en dat gaat dan naar die regio's toe. Eigenlijk gebeurt dit elke dag. Dat is het verlenen van bijstand. Dat kan dus. Verder lever ik nog extra vanuit de KLPD en de KMar.”

Observatie:

In de eerste twee citaten uit de categorie ‘kennisverwerping’ is te zien dat de minister kennis bewust niet gebruikt; in termen van Dunlop (2014). In de eerste twee citaten spreekt de minister over (meerdere concepten van) een rapport. Uit het transcript blijkt dat dit rapport door de minister is aangevraagd, maar dat de conclusie ervan niet door hem gebruikt wordt.

In de laatste twee citaten reageert de minister op een mogelijk probleem in het beleid dat leden uit de Tweede Kamer aan hem kenbaar maken.

Interpretatie:

Ik interpreteer de eerste twee citaten uit de categorie ‘kennisverwerping’ als een bewuste verwerping van de minister van kennis uit een rapport. De minister wordt beschuldigd van het verwerpen van deze specifieke kennis omdat deze hem onwelgevallig is. Mijn interpretatie daarvan is dat deze beschuldiging in ieder geval deels juist is, omdat de minister duidelijk maakt niets te zullen doen met de uitkomst van een onderzoek naar privacy, niet wil vertellen hoe de

conclusie van een vorig rapport luidt, en niet ingaat op waarom een bepaalde rapportversie niet openbaar gemaakt kan worden. Volgens deze interpretatie is het verwerpen van deze kennis onderdeel van de realiteit van de minister; in zijn life-world is het rapport irrelevant. De laatste twee citaten laten zien hoe de minister zonder onderbouwing een mogelijk probleem in het beleid verwerpt. De minister laat in het debat geen mogelijkheid open voor het bestaan van dit probleem; het zal niet ontstaan. Ook dat wordt geïnterpreteerd als onderdeel van de realiteit van de minister. In de citaten valt bovendien op dat de minister spreekt in meervoud – *wij* vonden het advies niet nodig, *we* zetten dit dus door. Dat laat zien dat de minister als institutie spreekt. Door te bepalen welke kennis zijn ambtenarenapparaat mag gebruiken, claimt hij een bepaalde macht.

Conclusie:

Gezamenlijk laten deze citaten zien dat kennis die niet binnen de realiteit van de minister past, door hem wordt verworpen.

4.3 Kennisclaims

In zijn rol als politicus is het waarschijnlijk dat Opstelten kennis claimt, waarmee hij zijn be-

leid kan verdedigen. Hoe een doorsnee politicus volgens een bepaald frame kennis op andere wijze gebruikt dan een wetenschapper, wordt beschreven in Ravetz (1996):

Het publieke beeld van de wetenschap is een beeld van een discipline met hardwerkende mensen, die persoonlijke offers maken ten bate van de wetenschap. Wetenschappers nemen genoeg met weinig vrije tijd, weinig geld, en weinig macht om de mensheid te verrijken met wetenschappelijke kennis. De wetenschapper kan niet een advocaat inhuren om zijn gelijk met geld te kopen, en moet bovendien politiek en sociaal neutraal blijven. De bereidheid van de wetenschapper om genoeg te nemen met minder, ter progressie van de mensheid, kan maar één ding betekenen; de wetenschapper bezit een moreel verheven karakter, en daarvoor zijn gewone mensen hem eeuwige bewondering schuldig (door de auteur vertaald uit Ravetz (1996, p. 34)).

Over hoe een politicus omgaat met kennis, wordt daarentegen anders gedacht:

“Wanneer een wetenschapper iets beweert, hoeven zijn collega’s zich slechts af te vragen of hij de waarheid spreekt. Wanneer een politicus iets beweert, moeten zijn collega’s zich als eerste afvragen: “Waarom zegt hij dat?”; slechts later komen zij toe aan de vraag of de bewering toevallig nog waar is.” (door de auteur vertaald uit Szilard (1961, pp. 25-26)).

Achter de kennisclaim van de politicus schuilt dus niet altijd het nobele doel van objectieve waarheidsvinding. Een politicus is volgens dit beeld in staat zijn kennis te gebruiken om zijn doelen te bereiken. Over of minister Opstelten kennis wellicht misbruikt, velt deze scriptie geen oordeel. Wel blijkt uit het debat dat zowel de minister als Tweede Kamerleden een eigen arsenaal aan kennis bezitten om hun standpunten te staven.

In het transcript van het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid is te zien hoe minister Opstelten kennisclaims maakt; en hoe hij deze gebruikt om een politiek standpunt te verdedigen.

De minister begint het debat met een monoloog over de onwenselijkheid van de huidige situatie. Dat is ook waar de analyse uit deze scriptie begint. Vervolgens verwijst hij naar het arsenaal aan kennis waarover hij en zijn ambtenaren beschikken, zoals criminaliteitscijfers en ervaringen van experts. Die kennis vormt het fundament voor het hoofdargument van de minister: het is tijd voor een ander drugsbeleid. Gedu-

rende het debat claimt de minister kennis waarmee hij zijn standpunt verdedigt. Om met doel en middel te spreken: het doel is het overbrengen van een politiek standpunt, het middel is kennis.

Meerder kennisclaims vormen samen een aantal typen argumenten. De kennisclaims zullen in dit hoofdstuk per afzonderlijk argument besproken worden. Per argument worden eerst observatie (wat gebeurt er tijdens het debat) en interpretatie (welke betekenis heeft dat) besproken. Daarna wordt op basis van de aantekeningen die gemaakt zijn bij de interpretatie van iedere kennisclaim, in algemene zin besproken of, en hoe de minister duidelijk maakt wat de afkomst is van de kennisclaim, hoe hij deze legitimeert, en hoe het argument in termen van Dunlop (2014), en Berger & Luckmann (1966) uitgelegd kan worden. Vervolgens eindigt de bespreking van het argument met een conclusie: wat betekent dat voor het grotere geheel? De volledige aantekeningen die zijn gemaakt tijdens het interpretatieproces zijn tot 31 december 2017 opvraagbaar via www.bit.ly/interpretatienotities of opvraagbaar bij de auteur via het e-mailadres op het voorblad.

Argument: Cannabisbeleid is problematisch

“Het coffeeshopbeleid is naar onze mening uit de hand gelopen.”

“Coffeeshops zijn in veel gevallen grote ondernemingen geworden waar dagelijks duizenden drugstoeristen op afkomen.”

“Bijvoorbeeld 70% tot 80% van de coffeeshopbezoekers in Venlo en Maastricht komt uit de buurlanden en veroorzaakt overlast.”

“Niet alleen op drugstoeristen is de aantrekkingskracht die van Nederland uitgaat groot, maar door de miljoenen die er kunnen worden verdiend is deze ook groot op criminele samenwerkingsverbanden.”

“Onder- en bovenwereld raken steeds meer verweven.”

“Hennepteelt heeft zich ontwikkeld tot een omvangrijke, professioneel georganiseerde industrie.”

“Het Nederlands drugsbeleid moet worden herijkt. Het coffeeshopbeleid had weliswaar onder meer tot doel om de criminaliteit de wind uit de zeilen te nemen, maar nu, jaren later, kan worden geconstateerd dat het tot averechtse effecten heeft geleid.”

“Softdrugs zijn gaandeweg steeds meer gepaard gegaan met harde criminaliteit en overlast.”

Observatie:

Deze citaten laten zien welke problemen er volgens de minister spelen op het gebied van drugsbeleid. De minister begint met het statement: het coffeeshopbeleid is uit de hand gelopen. De citaten die daarop volgen specificeren vervolgens wat de minister daarmee bedoelt.

Interpretatie:

Ik interpreteer deze citaten als een teken dat de minister duidelijk wil maken dat de situatie urgent en problematisch is. Binnen de realiteit van de minister is de situatie “uit de hand gelopen”.

Afkomst, legitimatie, en theorie kennisclaim:

De kennis uit de bovenstaande kennisclaims is, zo blijkt uit het transcript van het debat, afkomstig uit ervaringen van de B5-taskforce. Uit het transcript blijkt de B5-taskforce een taskforce is die specifiek de cannabisproblematiek in Brabant aangaat. Van een aantal kennisclaims kan niet worden bepaald wat de afkomst van de kennis is. Opstellen legitimeert op basis van praktijkervaringen door de B5-taskforce, maar ook door zijn eigen autoriteit als minister aan te spreken. Hij is de minister, en de Tweede Kamerleden zullen moeten geloven dat hij de waarheid spreekt. Opstellen maakt in termen van Dunlop (2014) voornamelijk gebruik van

legitimerend gebruik van kennis; hij versterkt bestaande beleidsvoorkeuren met behulp van kennis. In termen van Berger & Luckmann (1966) maakt hij voornamelijk gebruik van het niveau explicit theories. De minister gebruikt kennis van niet per definitie door anderen erkende experts (de B5-taskforce, en hemzelf), om te legitimeren. Maar ook het legitimatieniveau symbolic universes is herkenbaar, met een spreekwijze die spreekt over de wereld op een wijze die de werkelijkheid van het dagelijks leven overstijgt (“onder- en bovenwereld”, “professioneel georganiseerde industrie”, “harde criminaliteit”).

Conclusie:

Op basis van de citaten en de interpretatie blijkt dat er in de realiteit van de minister sprake is van problemen die samengaan met het coffeeshopbeleid, zoals criminaliteit en overlast. De kennis is deels afkomstig uit ervaringen van de B5-taskforce. De minister legitimeert het gebruik van deze kennis op basis van zowel de B5-taskforce als hemzelf, die binnen zijn realiteit betrouwbare bronnen zijn. De minister maakt legitimerend gebruik van kennis, en legitimeert op de niveaus explicit theories en symbolic universes.

Argument: Beleid is bewezen

*“Het onderzoek is conform de opdracht uitgevoerd door het T.M.C. Asser Instituut en heeft gere-
sulteerd in een rapport.”*

*“Ja, dat kan ik. Daarnaast is veel onderzoek gedaan. Ik kan bijvoorbeeld verwijzen naar de grote
offensieven die nu plaatsvinden door de zogenaamde B5-taskforce in Brabant.”*

*“Ik heb net al gezegd dat het forse aantal onderzoeken naar georganiseerde hennepcultuur en de zeer
ernstige geweldsincidenten in Brabant eind 2010 die betrokkenheid bevestigen. Ook de commissie-
Van der Donk, die natuurlijk heeft gerapporteerd en die de Kamer kent, en de commissie-Garretsen
hebben dit al eerder geconcludeerd.”*

*“Recente ervaringen in Bergen op Zoom en Roosendaal laten zien dat het overgrote deel, namelijk
ruim 90%, van de buitenlandse drugstoeristen daar wegblijft. Ook is nauwelijks sprake geweest van
een waterbedeffect.”*

“Het barst van de rapporten. Het gaat om de feiten in de criminaliteit.”

Observatie:

Uit deze citaten blijkt hoe de minister verwijst naar kennis wanneer hij beschuldigd wordt van het voeren van niet-werkend beleid. Hij verwijst naar het “T.M.C. Asser Instituut”, de “B5-taskforce”, de commissies “Van der Donk” en “Garretsen”, naar “recente ervaringen”, en naar “rapporten” in de algemene zin.

Interpretatie:

De minister spreekt over “veel onderzoek”, en dat het “barst van de rapporten”. Dat interpreteer ik als een teken dat de minister ervan van mening is dat er meer dan voldoende onderzoek gedaan is die de problematiek bewijst. Het laat ook zien dat de minister kennis gebruikt om te bewijzen dat er in zijn realiteit een probleem bestaat waarvoor beleid gemaakt moet worden.

Afkomst, legitimatie, en theorie kennisclaim:

De afkomst van deze kennisclaims blijkt te zitten in verschillende (praktijk)onderzoeken. Dit wordt door hem zowel concreet benoemd met “T.M.C. Asser Instituut”, “B5-taskforce”, commissies “Van der Donk” en “Garretsen”, en “recente ervaringen in Bergen op Zoom”, maar ook minder concreet met de termen “veel onderzoek”, “forse aantal onderzoeken”, en “barst van de rapporten”. De minister verwijst naar deze fenomenen uit zijn realiteit om zijn beleid te legitimeren. De minister legitimeert het gebruik van deze kennis niet expliciet. In termen van Dunlop (2014) gebruikt de minister bij dit

argument kennis zowel instrumenteel als legitimerend. Het instrumentele gebruik blijkt uit hoe kennis de basis vormt voor de beleidsbeslissing. Het legitimerende gebruik blijkt uit hoe een reeds bestaande politieke voorkeur van Opstellen door hem bevestigd lijkt te worden met gebruik van kennis. In termen van Berger & Luckmann (1966) valt op dat de minister gebruikmaakt van legitimatieniveau expliciet theories, wanneer hij het bewezen-zijn van zijn beleid beargumenteert. Dat blijkt uit hoe hij kennis van (niet per definitie door anderen erkende) experts gebruikt om te legitimeren. Daarnaast doet Opstellen een uitspraak op het legitimatieniveau incipient legitimation. Dat blijkt uit hoe zijn legitimatie voortkomt uit simpele taalkundige stellingen als “barst van de rapporten”, en “Het gaat om de feiten in de criminaliteit”.

Conclusie:

Op basis van deze citaten en de interpretatie volgt de conclusie dat het beleid dat de minister voorstaat, binnen zijn realiteit bewezen effectief zal zijn. De minister noemt verschillende bronnen die de afkomst van de gebruikte kennis vormen, en legitimeert het gebruik van deze kennis niet expliciet. De minister gebruikt kennis bij dit argument zowel instrumenteel als legitimerend, op het niveau van zowel expliciet theories als incipient legitimation.

Argument: Cannabisproductie deels bestemd voor buitenland

“Uit verschillende beredeneerde aannames komt naar voren dat de hoeveelheid hennep die in Nederland wordt geproduceerd, het gebruik ruim overstijgt. Daardoor is het aannemelijk dat een aanzienlijk deel van de Nederlandse productie bedoeld is voor de export.”

“Het is wel duidelijk dat de export nadrukkelijk overheerst.”

Observatie:

De minister claimt in deze citaten kennis over welke markt bediend wordt met de Nederlandse hennep teelt, namelijk de buitenlandse markt.

Interpretatie:

De minister spreekt over “export”, cannabis wordt volgens hem in Nederland geproduceerd en vervolgens naar het buitenland vervoerd om daar verkocht te worden. De minister impliceert daarmee dat de Nederlandse productie groter is dan de Nederlandse vraag, en dat het opsporen en vernietigen van hennepplantages daarom niet tot een verkleining van het aanbod op de binnenlandse markt zal leiden.

Afkomst, legitimatie, en theorie kennisclaim:

De afkomst van de kennis waarmee de minister beargumenteert dat de productie deels bestemd is voor het buitenland, is “beredeneerde aannames” en een rapport waaruit duidelijk wordt dat “export nadrukkelijk overheerst” – waarschijnlijk het Nationaal Dreigingsbeeld 2008. De minister legitimeert deze kennisclaims op basis

van cijfers uit de rapporten Nationaal Dreigingsbeeld uit 2008 en 2012. Ook in dit argument blijkt de afkomst van de kennis tegelijkertijd de legitimatie te zijn. In termen van Dunlop (2014) blijkt dat de minister kennis legitiemerend gebruikt, wat blijkt uit hoe de minister onderzoek noemt waarop hij zijn beleid baseert. In termen van Berger & Luckmann (1966) is het legitimatieniveau expliciet theorieën herkenbaar bij dit argument. Opstellen gebruikt theorie, rapporten, om zijn beleid te legitimeren.

Conclusie:

Op basis van de citaten en interpretatie blijkt dat in de realiteit van de minister er sprake is van een overproductie van cannabis in Nederland. Deze kennis is afkomstig uit de rapporten Nationaal Dreigingsbeeld 2008, Nationaal Dreigingsbeeld 2012. De kennis wordt gelegitimeerd door de implicatie dat deze rapporten een betrouwbare bron van informatie zijn. De minister gebruikt deze kennis legitiemerend, en legitimeert op basis van expliciet theorieën.

Argument: Cannabis is te sterk

“In het verlengde van het advies van de commissie-Garretsen zal cannabis met een thc-gehalte van 15% of meer als harddrugs worden gekwalificeerd.”

Observatie:

Uit dit citaat is te zien dat de minister op basis van kennis afkomstig van de commissie-Garretsen cannabis tot een bepaald thc-gehalte als harddrug wil kwalificeren.

Interpretatie:

Dit citaat laat zien dat de minister een advies van een niet per se door anderen erkende expert volgt bij het bepalen van zijn beleid. Hoewel dit citaat passend lijkt binnen het argument dat het huidige cannabisbeleid problematisch is, is toch gekozen om dit citaat als een argument op zichzelf te kwalificeren. De minister zendt namelijk een signaal uit door sterkere cannabis als harddrug te bestempelen, door het te verplaatsen van lijst 2 naar lijst 1 van de Opiumwet. Aan het harddrug-frame hangt namelijk ook de betekenis gevaar: ongewenst sterke cannabis vormt een gevaar voor de volksgezondheid. Het gaat hier dus niet alleen om het signaleren van problematiek, zoals in het andere argument, maar ook om het morele signaal dat de minister uitzendt.

Afkomst, legitimatie, en theorie kennisclaim:

De afkomst van de kennis waarmee de minister beargumenteert dat cannabis gevaarlijk is, is de

commissie-Garretsen, die volgens de minister geadviseerd heeft het thc-percentages in cannabis leidend te laten zijn bij het kwalificeren als hard- of softdrug. De minister legitimeert het gebruik van deze kennis door te verwijzen naar dezelfde commissie-Garretsen. In termen van Dunlop (2014) blijkt dat de minister kennis instrumenteel gebruikt. Kennis over het gevaar van cannabis wordt namelijk als directe aanleiding voor het beleid genoemd. In termen van Berger & Luckmann zien we dat de minister legitimeert op niveau expliciet theorieën. Dat blijkt uit hoe de minister theorie, afkomstig van de niet per se door anderen erkende expert commissie-Garretsen, gebruikt om zijn beleid te legitimeren.

Conclusie:

Op basis van de citaten en interpretatie blijkt dat cannabis in de realiteit van de minister een sterke drug is, waar een zeker gevaar van uitgaat. De afkomst van deze kennis is de commissie-Garretsen, en het gebruik van deze kennis wordt gelegitimeerd door de implicatie dat deze bron betrouwbare kennis levert. De minister gebruikt kennis voor dit argument instrumenteel, en hij legitimeert op het niveau expliciet theorieën.

Argument: Teelt blijft illegaal

“Het gaat om twee punten: het kan niet en wij willen het niet.”

“Ook op dit punt is de geldende wet- en regelgeving klip en klaar. Een experiment zoals de gemeente Utrecht in dit kader voorstelt, is in strijd met de geldende wetgeving. Dat geldt voor de Opiumwet en voor internationale verplichtingen. Ook de aanwijzing van het OM is daarover duidelijk. Er is geen ruimte voor een experiment met teelt zoals Utrecht voorstelt.”

“De Opiumwet, kijkt u die eropna, VN-traktaat en wetgeving van de EU.”

“De argumenten dat het VN-verdrag daarvoor ruimte biedt en dat dit eenvoudigweg zou kunnen door een uitbreiding van het gedoogbeleid zijn onjuist. Het VN-verdrag staat alleen teelt toe voor wetenschappelijke doeleinden. Teelt voor een coffeeshop is geen wetenschappelijk doel. Dit geldt ook voor het EU-recht en de Opiumwet.”

“Wie daaroverheen wil stappen, komt nog meer hindernissen tegen omdat het verdrag en de Opiumwet drie punten eisen. Ten eerste moet er een vergunning van de overheid zijn voor deze teelt. Ten tweede moet alle geteelde hennep worden verkocht aan de overheid. Ten derde distribueert de overheid het voor wetenschappelijke doeleinden. Er is dus veel actieve bemoeienis van de overheid nodig om gereguleerde teelt goed te laten verlopen. De overheid handelt dan rechtstreeks in strijd met het VN-verdrag, het EU-recht en de Opiumwet. De overheid wordt dan dealer van koffieshops. Die weg gaan wij niet op.”

Observatie:

In het transcript zijn de bovenstaande vijf citaten gevonden, waarin de minister zijn redenen voor het illegaal houden van de cannabisteelt aangeeft. Te zien is dat de minister kennis over regelgeving gebruikt bij het verdedigen van zijn beleid.

Interpretatie:

De minister geeft aan dat zijn argument om cannabisteelt illegaal te houden twee kanten heeft. Hij vertelt de teelt niet te kunnen, maar ook niet te willen legaliseren. Enerzijds is er volgens de minister sprake van wettelijke belemmeringen, deze is hierover “klip en klaar”. Anderzijds is er sprake van een gebrek aan wil om de teelt te legaliseren. Daarmee wordt de persoonlijke beleidsvoorkeur van de minister duidelijk: hij wil de teelt niet legaliseren.

Afkomst, legitimatie, en theorie kennisclaim:

De afkomst van de kennis waarmee de minister beargumenteert dat cannabisteelt illegaal zal blijven, is eigen ervaring als institutie, en de wet. De minister legitimeert het gebruik van

deze kennis op basis van zijn autoriteit als minister, en op basis van wetten en verdragen. De afkomst vormt dus tegelijkertijd de legitimatie voor dit argument. In termen van Dunlop (2014) blijkt dat de de minister legitimerend gebruikmaakt van kennis, omdat hij bestaande kennis over wetten inzet om de bestaande beleidsvoorkeur te versterken. In termen van Berger & Luckmann (1966) legitimeert de minister op het niveau van expliciet theorieën, omdat hij kennis van een niet door anderen erkende expert, hemzelf, inzet om zijn beleid te legitimeren.

Conclusie:

Op basis van de citaten en interpretatie blijkt dat de minister de teelt van cannabis niet zal legaliseren, omdat hij dat niet wil, en niet kan. De kennis is afkomstig van eigen ervaringen en de wet. De minister legitimeert het gebruik van deze kennis op basis van zijn eigen autoriteit, en op basis van reeds bestaande wetten en verdragen. De minister maakt legitimerend gebruik van kennis, en legitimeert op het niveau van expliciet theorieën.

Argument: Belangrijke actoren steunen beleid minister

“De internationale rechter en de Raad van State staan achter ons. Daarom starten we hier nu mee.”

“Er is volstrekte overeenstemming met de politie, het Openbaar Ministerie en de burgemeesters over de sterkte van de politie.”

“Wij hebben met iedereen overeenstemming over alles, in het gehele zuiden, wat betreft de politiestructuur, ook in het kader van het koffieshopbeleid.”

“Er is overeenstemming met de burgemeesters.”

Observatie:

Gedurende het debat noemt de minister actoren die zijn beleid ondersteunen. Het gaat om de Raad van State, politie, Openbaar Ministerie, burgemeesters, en het minder specifieke “ieder-
een”.

Interpretatie:

Uit het feit dat de minister deze actoren noemt, blijkt dat het voor de minister belangrijk is om te benadrukken dat hij in zijn beleid wordt gesteund. Zo laat hij weten dat zijn beleid niet alleen tegenstanders heeft (zoals het grootste deel van de mensen met wie hij debatteert), maar ook voorstanders. De minister laat daarnaast weten dat hij zijn beleid goed met hen overlegt.

Afkomst, legitimatie, en theorie kennisclaim:

De afkomst van deze kennis is de minister als institutie, omdat deze over zichzelf weet met welke belangrijke actoren er overeenstemming is bereikt in het kader van zijn beleid. De minister legitimeert het gebruik van deze kennis niet expliciet. Wel is de implicatie dat de minister

een betrouwbare bron is om te beweren dat belangrijke actoren zijn beleid steunen. In termen van Dunlop (2014) is te zien dat de minister bij dit argument kennis legitimerend gebruikt. Hij gebruikt de kennis om het reeds bestaande standpunt, dat belangrijke actoren achter zijn beleid staan, te beargumenteren. In termen van Berger & Luckmann (1966) blijkt de minister te legitimeren op niveau incipient legitimation. De kennis over hoe belangrijke actoren hem ondersteunen, wordt niet verder verklaard, en daarom vanzelfsprekend geacht.

Conclusie:

Op basis van de citaten en de interpretatie blijkt dat, binnen de realiteit van de minister, belangrijke actoren zijn beleid steunen. De afkomst van deze kennis is de minister zelf. Deze kennis wordt gelegitimeerd door de implicatie dat de minister een betrouwbare bron van kennis is. Bij dit argument wordt kennis legitimerend gebruikt. De minister legitimeert op het niveau van incipient legitimation.

4.4 Bespreking van analyse

In dit hoofdstuk wordt uiteengezet hoe de fenomenen die in het transcript zijn ontdekt, zich tot elkaar verhouden.

In hoofdstuk 1.1 is aan de orde gekomen dat het Nederlandse drugsbeleid van origine focust op preventie van drugsgebruik en volksgezondheid (Trimbos-instituut, 2009); terwijl de handhaving zich vooral richt op de georganiseerde criminaliteit (Dolin, 2001). Uit de analyse blijkt dat minister Opstelten weinig ingaat op het volksgezondheidsaspect: het enige argument dat is ontdekt dat samenhangt met volksgezondheid is het ‘Cannabis is te sterk’-argument. De overige argumenten hebben allen betrekking op handhavingsbeleid. Enerzijds ligt dat in lijn met de recente focusverschuiving van preventie en volksgezondheid naar handhaving die Ooyen-Houben & Kleemans (2015) en Toshkov & Wieldraaijer (2013) beschrijven. Echter valt ook op een andere manier te verklaren waarom minister Opstelten niet over volksgezondheidsaspecten spreekt: dat onderwerp valt volgens hem onder verantwoordelijkheid van de minister van Volksgezondheid, die na hem aan het Debat Hoofdlijnen Drugsbeleid haar beleid zal komen verdedigen in de Tweede Kamer. Letterlijk zegt minister Opstelten hierover: *“Ik denk dat de lijst-Garretsen [die drugs categoriseert in ‘soft-’ en ‘harddrugs’] het primaat is van de minister van VWS. De conclusie wat we ermee doen, wat waar wordt verkocht, en de handhaving zijn voor mijn rekening.”* De minister geeft zelf aan dat zijn focus op handhaving afkomstig is uit wat hij onder zijn takenpakket vindt vallen. Daarmee wordt de focus op handhaving die minister Opstelten met zijn argumenten laat zien in ieder geval deels verklaard. De breder waargenomen trend richting handhaving kan hierin ook een rol spelen, maar dat is uit alleen het transcript van het Debat Hoofdlijnen Drugsbeleid niet op te maken.

De minister maakt duidelijk dat hij zich niet kan vinden in de redenties die destijds het fundament waren voor het Nederlandse drugsbeleid. Zijn argument ‘Cannabis is te sterk’ laat zien dat hij het oneens is met het frame dat cannabis een softdrug is (en dus thuishoort op lijst 2 van de Opiumwet (NOS, 2011), met drugs waarvan de risico’s beperkt zijn) –volgens de minister

zou cannabis vanaf een bepaald thc-percentages als harddrug beschouwd moeten worden.

Het door minister Opstelten ingevoerde ‘besloten clubcriterium’, waarbij men eerst lid moest worden van een coffeeshop alvorens men daar cannabis mocht kopen, ligt niet in lijn met de door Vereniging van Nederlandse Gemeenten (2015) beschreven gedachtegang bij het laten ontstaan van coffeeshops in de jaren ‘70. Toen werden coffeeshops juist gezien als een manier om de onvermijdelijke handel in cannabis zonder al te veel negatieve neveneffecten zoals straathandel te laten verlopen. Uit onderzoek blijkt echter dat er juist meer cannabis buiten coffeeshops om gekocht werd na de invoering van het besloten clubcriterium; er werd een “duidelijke stijging van de aanschaf op de illegale markt” (Ooyen-Houben, Bieleman, & Korf, 2014, p. 145)⁹ waargenomen.

Resultaten ten aanzien van politiek jargon, onderwerpbepaler, en kennisclaim

Tijdens de interpretatie en analyse van het transcript bleek de minister gebruik te maken van politiek jargon, en te acteren als onderwerpbepaler. Daarnaast zijn de kennisclaims van de minister geanalyseerd op gebied van kennisgebruik (Dunlop, 2014), en legitimatieniveau (Berger & Luckmann, 1966). Wanneer we de gegevens van de analyse schematisch weergeven, ziet dat eruit zoals weergegeven in figuur 1 op pagina 33.

In figuur 1 is te zien dat de politieke strategie van de minister in ieder geval uit drie fenomenen bestaat: gebruik van politiek jargon, acteren als onderwerpbepaler, en het claimen van kennis. Op deze fenomenen is de literatuur van Stolz (1983); Dunlop (2014); en Berger & Luckmann (1966) toepasbaar. Alleen de categorieën ‘persoonlijk maken’ en ‘autoritair’ kunnen in eerste instantie nog niet worden gezien in het licht van eerder in deze scriptie besproken literatuur.

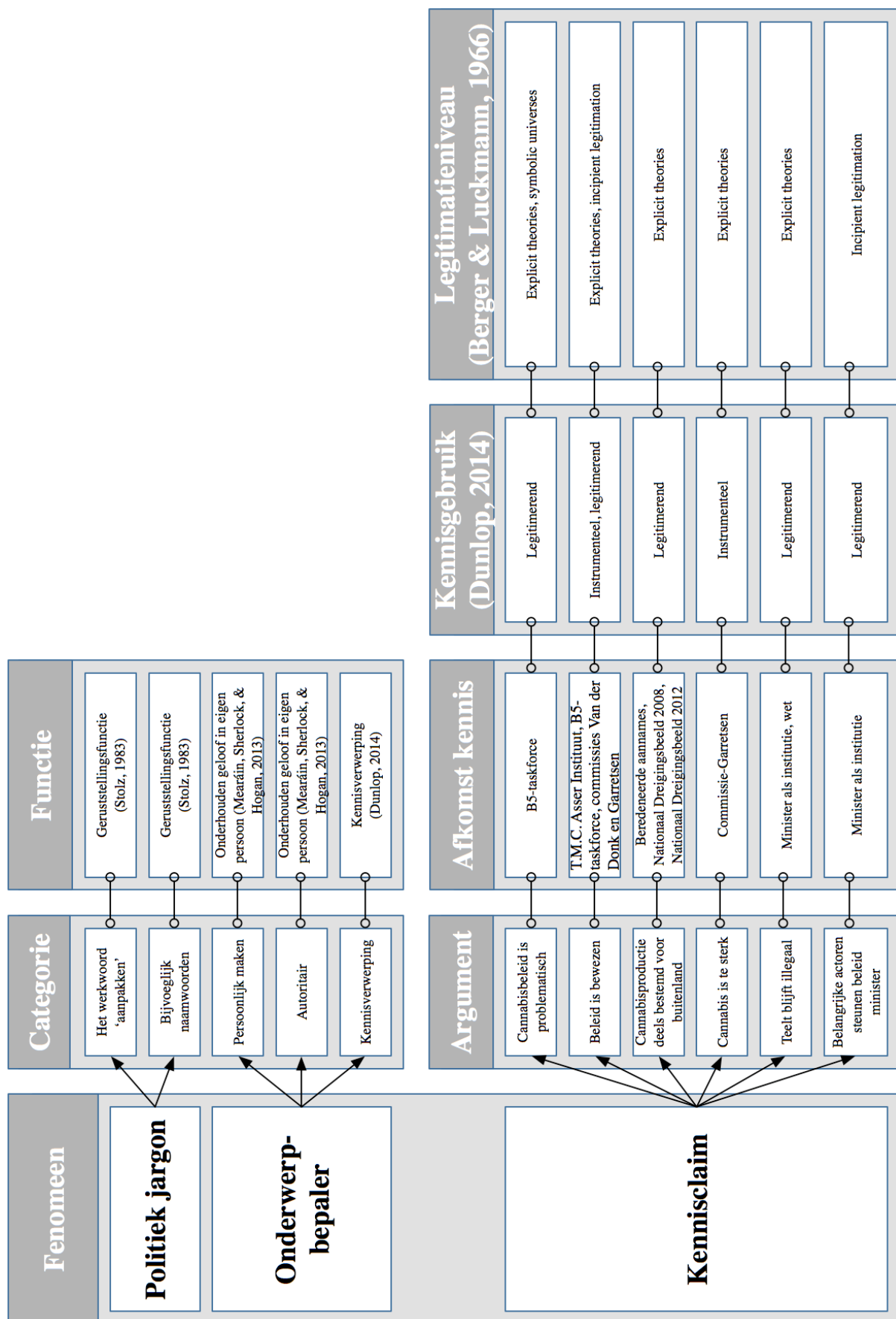
⁹ Dit onderzoek is in 2016 in in samengevatte vorm gepubliceerd in het International Journal of Drug Policy, onder

de titel “Tightening the Dutch coffee shop policy: Evaluation of the private club and the residence criterion”.

Echter, uit de literatuur blijkt dat mensen die langdurig politicus zijn (minister Opstelten heeft sinds 1972 politieke functies bekleed, en is ten tijde van het Debat Hoofdlijnen Drugsbeleid dus reeds 4 decennia politicus), in een bepaalde mate een ego moeten hebben. Ego wordt gedefinieerd als “de mate waarin een individu tevreden is over zichzelf” (Mearáin, Sherlock, & Hogan, 2013, p. 178). Politici hebben een zekere mate van ego nodig. Zonder hun ego zouden ze na tegenslagen, die ze als politicus onvermijdelijk tegenkomen, hun werk niet voortzetten, zo beargumenteert Mearáin, Sherlock, & Hogan (2013). Het ego onderhoudt dus het geloof van de politicus in hemzelf. Op die manier is het ego van de politicus dus cruciaal voor zowel het succes als het publieke voortbestaan van een politicus (Mearáin, Sherlock, & Hogan, 2013, p. 179). Met dat theoretisch kader kunnen ‘persoonlijk maken’ en ‘autoritair’ worden begrepen. In beide van deze categorieën spreekt de minister namelijk over zichzelf: bij de cate-

gorie ‘persoonlijk maken’ door over zijn persoonlijkheid te spreken; en bij de categorie ‘autoritair’ door over zijn eigen gezag te spreken. In beide categorieën maakt de minister duidelijk dat hij tevreden is over zichzelf. Deze twee categorieën laten zien dat de minister een bepaalde mate van ego bezit. Dat is weinig verrassend, de minister is immers al 40 jaar politicus – en volgens de literatuur is juist zijn ego cruciaal voor het succes en voortbestaan van de politicus.

Ook deze theorie is ingevoegd in figuur 1, die nu een schematische weergave biedt van de politieke strategie van de minister, op pagina 32. Figuur 1 laat zien dat er verschillende fenomenen ontdekt zijn in het transcript, die allen uitgelegd kunnen worden aan de hand van wetenschappelijke literatuur. In het volgende hoofdstuk wordt behandeld wat de betekenis van dit geheel aan fenomenen is voor de realiteit van de minister.

Figuur 1: De vastgestelde politieke strategie van de minister in termen van eerder besproken literatuur, geheel ingevuld.

Resultaten ten aanzien van conservatieve boodschap, spreekwijze over drugsproblemen, en spreekwijze over drugsgebruikers

Tijdens de analyse en interpretatie is, naast de bovenstaande fenomenen, ook aandacht besteed aan de in hoofdstuk 2.6 besproken verwachtingen. Deze waren de volgende: de minister kan als conservatief politicus zijn boodschap “easily in a few words” overbrengen, de minister keurt drugs moreel gezien af en binnen zijn realiteit leiden drugs tot problemen, en de minister spreekt negatief over drugsgebruikers.

De eerste verwachting gaat over het gemak waarmee een conservatieve boodschap overgebracht kan worden. Aan de hand van Uitermark (2004) is eerder uiteengezet dat een beleidsvoorkeur waarbij het gedoogbeleid strenger wordt gemaakt, als conservatief geldt. Of de minister zijn boodschap, omdat deze conservatief is, “easily in a few words” (Lakoff, 2010) kan overbrengen, is uit het transcript niet op te maken. Een mogelijke verklaring daarvoor, is de volgende: Volgens Lakoff (2010, p. 73) kan een conservatieve boodschap makkelijker dan een liberale boodschap overgebracht worden, omdat conservatieven langer de tijd hebben gehad om hun eigen frames te bouwen. Kortom: de boodschap is makkelijker over te brengen, want het publiek is bekender met het conservatieve frame. Tijdens het debat is er echter geen sprake van doorsnee publiek. Het debat wordt gehouden met Tweede Kamerleden, die door de politieke aard van hun werk beter dan een doorsnee publiek bekend zijn met frames van zowel de conservatieve als liberale kant. De minister spreekt dus voor een publiek dat überhaupt al een soort ‘voorbehandeling’ heeft gekregen in beide frames. Om te analyseren of de minister inderdaad gemakkelijker dan liberalen zijn boodschap kan overbrengen, zou een onderzoek naar zijn optreden in de media gedaan kunnen worden. Daarin kan dan vergeleken worden hoe de minister zijn boodschap overbrengt versus een politicus met een liberale boodschap.

De tweede verwachting gaat over hoe de minister spreekt over drugs en drugsproblemen. Volgens Boland is de gedachte van één frame dat het gebruik van drugs leidt tot verslaving, geweldadige criminaliteit, en sociale wanorde (Boland, 2008, p. 173). Op basis van het transcript wordt geconcludeerd dat de minister dit frame aanhangt, en spreekt over de negatieve effecten van drugs en drugscriminaliteit. Hoe de minister daarover spreekt, blijkt uit het argument ‘Cannabisbeleid is problematisch’, dat eerder besproken is. Wanneer de minister dat argument gebruikt, spreekt hij over overlast, geweld, en georganiseerde criminaliteit. Alleen over verslaving spreekt minister Opstelten niet. Kortom, binnen de realiteit van de minister zijn drugs ongewenst en leiden ze tot problemen. Uit het debat blijkt tevens dat de minister drugsgebruik moreel afkeurt. De minister zegt daarover: “Ik heb al in dit huis gezegd dat ik blowen als zodanig slecht vind”. De minister keurt drugsgebruik dus moreel af, en concludeert dat het gepaard gaat met problematiek. Het frame van Boland is dus bij de minister terug te zien in het debat.

De derde verwachting gaat over de spreekwijze van de minister over drugsgebruikers. Uit Boland (2008) blijkt dat drugsgebruikers meestal negatief besproken worden, in termen van coke-head en junk (Boland, 2008, p. 180). De Nederlandse school beschouwt recreatieve drugsgebruikers juist niet als problematisch (Boekhout van Solinge, 1999, p. 521). Tijdens het debat spreekt de minister eenmaal over drugsgebruikers: “Een gebruiker heeft een vrije keus. Daar zijn wij voor, want anders zouden wij dat nog verder inperken of verbieden. De gebruiker weet wat hij doet”. Dat interpreteer ik als een uitspraak waaruit de minister laat blijken dat hij de drugsgebruikers als individuen ziet, die zelfstandig kunnen kiezen voor het wel of niet gebruiken van drugs. Op basis van het citaat en de interpretatie kan niet worden gezegd of de minister positief of negatief tegenover drugsgebruiker staat. Het is slechts duidelijk dat de minister drugsgebruikers als zelfstandige individuen beschouwt.

Hoofdstuk 5: Conclusie

In dit hoofdstuk wordt besproken wat de resultaten uit hoofdstuk 4 betekenen voor de realiteit die Opstelten overbrengt tijdens het Debat Hoofddijnen Drugsbeleid. In hoofdstuk 4 is duidelijk geworden dat de politieke strategie van de minister uit een drietal fenomenen bestaat. Eerst wordt kort ingegaan op wat deze fenomenen betekenen, om vervolgens in te gaan op hoe zij laten zien hoe de realiteit van de minister eruitziet.

5.1 De ontdekte fenomenen in relatie tot de ministers realiteit

In dit hoofdstuk zal worden uiteengezet hoe de ontdekte fenomenen zich verhouden tot de realiteit van minister Opstelten.

Politiek jargon

Het eerste ontdekte fenomeen is politiek jargon; waarbij de minister het werkwoord ‘aanpakken’ en verschillende bijvoeglijk naamwoorden gebruikt. We zien dat de minister bijvoorbeeld spreekt over het *aanpakken* van drugsgerelateerde overlast en criminaliteit, over *aanpakken* en er bovenop zitten, en over de zaak *aanpakken*. Daarnaast spreekt hij in bijvoeglijk naamwoorden, onder andere over *duizenden* drugstoeristen, *harde* criminaliteit en *zeer ernstige* geweldsdelicten. Vanuit de literatuur van Stolz (1983) kan het gebruik van ‘aanpakken’ en bijvoeglijk naamwoorden worden verklaard met de geruststellingsfunctie; de minister geeft het publiek het gevoel dat er iets aan het probleem gedaan zal worden door het te benoemen.

Het politiek jargon dat de minister gebruikt geeft een indicatie van zijn realiteit. Op basis van de observatie dat de minister gebruikmaakt van politiek jargon, concludeer ik dat hij een imago wil overbrengen van daadkrachtige minister door het werkwoord ‘aanpakken’. Het gebruik van bijvoeglijk naamwoorden interpreteer ik als een teken dat er in de realiteit van de minister een urgent probleem is.

Onderwerpbepaler

Het tweede ontdekte fenomeen is onderwerpbepaler. De minister bepaalt de richting van het gesprek op drie verschillende manieren. De eer-

ste is ‘persoonlijk maken’, de tweede is ‘autoritair’, en de derde is ‘kennisverwerping’. ‘Persoonlijk maken’ doet de minister door zijn eigen persoon te verdedigen, onder andere op de volgende wijze: ‘als u mij kende...’, en ‘ik ben niet gek!’. ‘Autoritair’ is de minister wanneer hij zijn gezag benadrukt: ‘Ik ken de situatie als geen ander’, ‘Ik ga niet van mijn lijn afwijken’. ‘Persoonlijk maken’ en ‘autoritair’ kunnen vanuit de literatuur van Mearáin, Sherlock, & Hogan (2013, p. 178) verklaard worden. Een politicus heeft namelijk een bepaald geloof in hemzelf nodig, een bepaalde mate van ego. Door over zijn eigen persoon te verdedigen en zijn gezag te benadrukken, versterkt hij het geloof dat hij in zichzelf heeft. Verder doet de minister als onderwerpbepaler aan ‘kennisverwerping’ wanneer hij kennis bewust niet gebruikt. Zo vertelt hij dat hij een adviesrapport niet heeft heeft aangevraagd voor informatie, maar uit beleefdheid naar de Kamer. En hij vertelt onder andere over hoe hij conceptversies van rapporten niet wil prijsgeven. ‘Kennisverwerping’ kan vanuit de literatuur van Dunlop (2014) verklaard worden: daarin wordt beschreven dat politici kennis bewust kunnen verwerpen.

In de rol van onderwerpbepaler neemt de minister de regie over het debat. Op basis van de observatie dat de minister als onderwerpbepaler optreedt, concludeer ik dat hij de noodzaak voelt zijn eigen persoon te verdedigen, zijn autoriteit te benadrukken, en kennis te verwerpen. In de realiteit van de minister is hij “niet gek”, is zijn autoriteit onbetwist, en bepaalt hij welke kennis passend is.

Kennisclaims

Het derde ontdekte fenomeen is het claimen van kennis. Tijdens het debat verwijst de minister naar kennis, om de argumenten die hij heeft te onderbouwen. Tijdens de analyse kwam naar voren dat de minister tijdens dit debat zes argumenten onderbouwt door kennis te claimen. Dat zijn de volgende: ‘cannabisbeleid

is problematisch’, ‘beleid is bewezen’, ‘cannabisproductie deels bestemd voor buitenland’, ‘cannabis is te sterk’, ‘teelt blijft illegaal’, en ‘belangrijke actoren steunen beleid minister’. Deze argumenten kunnen gegroepeerd worden op basis van de kennis waarnaar ze verwijzen. De argumenten verwijzen namelijk naar wetenschappelijke kennis, argumenten die verwijzen naar legale kennis, en argumenten die verwijzen naar sociale kennis:

Argument:	Verwijst naar:
1: Cannabisbeleid is problematisch	1: Wetenschappelijke kennis
2: Beleid is bewezen	1: Wetenschappelijke kennis
3: Cannabisproductie deels bestemd voor buitenland	1: Wetenschappelijke kennis
4: Cannabis is te sterk	1: Wetenschappelijke kennis
5: Teelt blijft illegaal	2: Legale kennis
6: Belangrijke actoren steunen beleid minister	3: Sociale kennis

Figuur 2: De argumenten van de minister, en het type kennis waarnaar ze verwijzen.

Wanneer de minister verwijst naar wetenschappelijke kennis (argument 1 tot en met 4), ligt de afkomst van de kennis in wetenschappelijk onderzoek. Wanneer de minister verwijst naar legale (argument 5) en sociale (argument 6) kennis, zien we dat de afkomst van de kennis verschuift: van kennis op basis van onderzoek of wet, naar kennis op basis van de minister als institutie zelf.

In argumenten 5 en 6 komt dan ook de persoonlijke voorkeur van de minister naar voren. Argumenten 1 tot en met 4 volgen een niet aan menselijke gevoelens gerelateerde, causale denkwijze: er bestaan wetenschappelijk bewezen problemen, en daarvoor moet beleid gemaakt worden. Argument 5 is een combinatie

van persoonlijke voorkeur (de minister geeft aan de cannabisteelt niet te *willen* legaliseren) en neutrale legale kennis (de minister geeft aan dat bestaande wet- en regelgeving het legaliseren van de cannabisteelt in de weg staan). Argument 6 gaat over het netwerk van actoren uit de beleidsarena, en de positie van die actoren ten opzichte van het beleid van de minister. De argumenten laten zien wat volgens de minister ‘waarheid’ is. Dreher (2003) omschrijft op basis van Schütz (1962) dat een persoon zijn eigen realiteit aanneemt voor ‘waar’. Daaruit volgt dat de argumenten die de minister maakt, laten zien hoe zijn realiteit eruit ziet. Dat komt verderop in dit hoofdstuk aan bod.

5.2 Beantwoording deelvragen

In hoofdstuk 2.6 zijn drie deelvragen opgesteld. Deze zullen in hoofdstuk 5.2 een voor een worden beantwoord.

Deelvraag 1. Welke typen argumenten met behulp van kennisclaims maakt minister Opstelten tijdens het debat?

In het transcript van het debat is door middel van interpretatie naar kennisclaims gezocht. Groepen bij elkaar horende kennisclaims vormen samen een type argument, waarvan er zes gevonden zijn:

Argument: Cannabisbeleid is problematisch

De minister begint het debat met een uitleg over waarom het huidige cannabisbeleid volgens hem problematisch is. Dat doet hij door te be-

schrijven welke problemen er spelen. De minister gebruikt dus praktijkvoorbeelden, en niet bijvoorbeeld normatieve retoriek, om te beargumenteren dat het huidige cannabisbeleid problematisch is. De geclaimde kennis is dus kennis over de problematiek van het cannabisbeleid.

Argument: Beleid is bewezen

Met dit argument doet de minister een poging zijn beleidsvoorstellen extra legitimiteit te geven. Niet alleen geeft de minister concrete voorbeelden van onderzoek waarop hij zijn beleidskeuzes baseert, de minister voert ook minder concreet aan dat er volgens hem meer dan genoeg onderzoek bestaat dat zijn standpunt ondersteunt. De geclaimde kennis is kennis over zowel relevant onderzoek als de mate-van-bewezen-zijn van het beleid dat de minister voorstaat.

Argument: Cannabisproductie deels bestemd voor buitenland

Gedurende het debat wordt uitgebreid bediscussieerd of het verbod op de teelt van cannabis strenger moet worden gehandhaafd dan nu het geval is. Het argument waarmee de minister beargumenteert dat het verbod strenger gehandhaafd zou moeten worden, is het argument dat cannabis in Nederland geproduceerd wordt voor de buitenlandse markt. De minister claimt kennis over voor welke afzetmarkt de cannabis geproduceerd wordt.

Argument: Cannabis is te sterk

De minister beargumenteert dat sommige cannabisproducten, die nu nog op lijst 2 van de Opiumwet staan, op lijst 1 geplaatst zouden moeten worden. Dit argument is gebaseerd op zowel normen als objectief waarneembare kennis van een onderzoekscommissie.

De geclaimde kennis is kennis afkomstig van de commissie-Garretsen, en gaat over bij welk THC-gehalte er sprake is van cannabis met een ongewenst sterke werking.

Argument: Teelt blijft illegaal

De minister voert het argument dat de teelt van cannabis illegaal zal blijven. Daarvoor heeft hij twee redenen. Enerzijds is het volgens de minister juridisch onmogelijk om de teelt van cannabis legaal te maken. Anderzijds geeft de minister aan de teelt van cannabis niet legaal te willen maken. Het argument heeft dus zowel een juridisch als een normatief element. De geclaimde kennis is kennis over de wettelijke regelgeving omtrent cannabisteelt.

Argument: Belangrijke actoren steunen beleid minister

Tijdens het debat geeft de minister aan dat hij voor zijn beleid steun heeft van belangrijke actoren. De minister noemt expliciet de internationale rechter, Raad van State, Openbaar ministerie, en burgemeesters. Maar hij impliceert dat hij alle belangrijke actoren achter zich heeft staan, en zegt *“met iedereen overeenstemming over alles”* te hebben. De geclaimde kennis is kennis over het bestaan van overeenstemming van belangrijke actoren uit het cannabisbeleid.

Al deze argumenten zijn door de minister aangedragen in een setting van ‘Tweede Kamerspeech’. Er is sprake van retoriek: er wordt een overtuigingspoging gedaan vanuit een bepaalde zienswijze. Volgens Plato¹⁰ is een zekere mate van misleiding inherent aan retoriek, omdat het alleen de zienswijze vanuit het perspectief van de spreker weergeeft (Charteris-Black, 2014, p. 4). Dat is voor deze studie echter juist een welkome eigenschap, omdat het onderzoek plaatsvindt naar de realiteit van minister Opstelten. Juist zijn zienswijze, zijn realiteit, blijkt uit de zes argumenten die zijn blootgelegd door middel van typeren.

¹⁰ De Griekse filosoof Plato (circa 428-348 voor Christus) heeft zich onder andere beziggehouden met de retoriek (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2013).

Deelvraag 2. Hoe maakt minister Opstelten gebruik van verschillende niveaus van legitimatie in termen van Berger & Luckmann in het debat?

Op basis van de interpretatie van het transcript blijkt dat de minister een duidelijke voorkeur heeft voor het legitimatieniveau expliciet theorieën. Dat betekent dat zijn legitimatie voortkomt uit (niet per se door anderen erkende) experts, wier theorieën gebruikt worden om te legitimeren. Tijdens het debat verwijst de minister naar experts, zoals de B5-taskforce, de commissie-Garretsen, maar ook hemzelf. Daarnaast is een grote voorkeur te zien voor het legitimatieniveau incipient legitimation, waarbij de legitimatie voortkomt uit simpele stellingen als “zo gaan we het doen”. Dat komt bijvoorbeeld naar voren wanneer hij zich als onderwerpbepaler autoritair gedraagt. Wanneer hem gevraagd wordt of hij een bepaald beleid ondanks protest zal in-

stellen, geeft de minister aan dat dat wel zijn inzet is, en dat hij daar eerlijk over moet zijn. Legitimatie op het niveau symbolic universes komt eenmaal terug, wanneer de minister spreekt over de problemen die het cannabisbeleid met zich meebrengt. Hij spreekt dan op een wijze die de werkelijkheid van het dagelijks leven overstijgt. Het legitimatieniveau theoretical propositions in rudimentary form is niet herkend in het transcript. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat dit legitimatieniveau voortkomt uit de algemene wijsheden, spreekwoorden en morele beginselen van waaruit iemand handelt, en gebaseerd is op enige vorm van theorie. Van die drie elementen zijn alleen de morele beginselen van de minister herkend in het transcript. Daarmee heeft hij echter niet gelegitimeerd.

Deelvraag 3. Hoe maakt minister Opstelten gebruik van kennis in termen van Dunlop in het debat?

Op basis van interpretatie van het transcript blijkt de minister een duidelijke voorkeur te hebben voor het legitimerend gebruiken van kennis. Dat betekent dat de minister een reeds bestaande beleidsvoorkeur versterkt met behulp van kennis, als strategie van steunverwerving onder het publiek. Kennis is voor de minister dus hoofdzakelijk een instrument waarmee hij zijn beleid onderbouwt, maar kennis wordt ook gebruikt als directe aanleiding voor beleid (bijvoorbeeld door het advies van de commissie-Garretsen om bepaalde cannabis op lijst 1 van de Opiumwet te plaatsen); instrumenteel dus. Ook het niet-gebruik van kennis is ontdekt, wanneer de minister geen inzage geeft in een specifieke rapportversie, of wel onderzoek laat doen naar privacy, maar van tevoren aangeeft

niets met de conclusie van dat onderzoek te zullen doen. In dit onderzoek is niet naar voren gekomen dat de minister kennis conceptueel of opleggend gebruikt heeft. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat conceptueel gebruik van kennis al werkt door de aanwezigheid van de kennis op zichzelf, en daarom moeilijk vast te stellen is. Opgelegd gebruik van kennis komt niet voor, omdat de minister tijdens het debat niet laat zien dat hij het gebruik van een bepaald soort kennis afdwingt. Toch ligt de uiteindelijke beslissing tot beleid bij de minister. In die zin kan gezegd worden dat het doorvoeren van een bepaald beleid, al dan niet tegen protesten in, valt onder het opgelegd gebruik van kennis. Of de minister dat ook daadwerkelijk gedaan heeft, valt uit het transcript niet op te maken.

Deelvraag 4. Zijn er nog overige opvallende fenomenen te ontdekken in de tekst?

In de tekst zijn naast kennisclaims, ook nog ‘politiek jargon’ en ‘onderwerpbepaler’ ontdekt. Politiek jargon gaat over de spreekwijze van de minister. Hij gebruikt herhaaldelijk het stoere taal werkwoord ‘aanpakken’. Volgens Stolz (1983) kan een politicus zulke taal gebruiken

om een signaal aan het publiek te geven dat er ‘iets’ aan het probleem gedaan wordt. Daarnaast gebruikt de minister bijvoeglijk naamwoorden, wat volgens Stolz (1983) kan functioneren om het publiek gerust te stellen, over dat er ‘iets’ gedaan wordt.

5.3 Beantwoording centrale vraagstelling

In het eerste hoofdstuk is de centrale vraagstelling geïntroduceerd. Deze luidt als volgt: *Wat is de realiteit die minister Opstelten overbrengt tijdens het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid?*

Allereerst blijkt uit de kennisclaims die de minister maakt, dat er binnen zijn realiteit een aantal argumenten als ‘waarheid’ gelden. Die argumenten zijn wetenschappelijk, legaal, en sociaal van aard. In de realiteit van de minister gelden de volgende ‘waarheden’. Het huidige cannabisbeleid leidt tot problemen (argument 1). Daarom is het in de realiteit van de minister tijd om het beleid aan te passen, met bewezen (argument 2) nieuw beleid. Onder het huidige cannabisbeleid wordt er meer cannabis gekweekt dan nodig voor de binnenlandse markt (argument 3) en daarom moeten kwekerijen worden opgerold; en is de gekweekte cannabis te sterk (argument 4) en moet er een maximaal thc-percentages ingesteld worden. Gemeenten mogen niet experimenteren met wietteelt (argument 5) als oplossing voor het achterdeurprobleem. De minister vindt, volgens hemzelf, steun in belangrijke actoren binnen de beleidsarena voor zijn voorgestelde maatregelen (6). Gezamenlijk laten deze zes argumenten zien wat voor de minister waarheid is, en leggen zo grotendeels de

realiteit die minister Opstelten overbrengt tijdens het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid bloot.

Daarnaast blijkt er bij de minister een voorkeur te bestaan voor de legitimatieniveaus expliciet theorieën en incipient legitimation. Daaruit blijkt dat de minister zijn kennisclaims onderbouwt met onderzoek door niet per se erkende experts (explicit theorieën) en ‘vanzelfsprekende’ kennis (incipient legitimation). De realiteit van de minister vindt dus deels haar oorsprong in de kennis van experts, en in een bepaalde mate van vooronderstelde vanzelfsprekendheid.

Als laatste laat de analyse van het kennisgebruik van de minister zien dat hij kennis hoofdzakelijk legitimerend gebruikt om zijn beleid te onderbouwen. In de realiteit van de minister is kennis een wezenlijk gereedschap dat een politicus kan gebruiken bij het onderbouwen van zijn beleid.

De realiteit die minister Opstelten overbrengt tijdens het Debat Hoofdpijnen Drugsbeleid is er dus een waarin zes argumenten centraal staan, die hoofdzakelijk gelegitimeerd worden op de niveaus expliciet theorieën en incipient legitimation. Kennis is daarbij het gereedschap waarmee beleid kan worden onderbouwd.

5.4 Discussie

Tijdens het debat maakt de minister een ontspannen indruk. De minister verwerpt kennis, maakt het persoonlijk, en maakt verwijten over het gebrek aan parate kennis van zijn opposenten. Op basis van de interpretatie lijkt het alsof de minister niet het gevoel heeft dat er echt iets op het spel staat tijdens dit debat. De minister Kamer. Dat zou verklaren waarom er tijdens de interpretatie naar voren kwam dat de minister zich ontspannen gedraagt tijdens het debat. Hij hoeft zijn opposenten namelijk niet te overtuigen van zijn beleid, omdat hij reeds een meerderheid van de Kamer achter zich heeft staan.

Omdat het voor de minister niet noodzakelijk is geweest om zijn tegenstanders over te halen, om hen naar zijn life-world te verhuizen, kon de minister zich vrij gedragen. Het is interessant om te bedenken: zou de minister ook kennis hebben

verwijst zelfs naar de eerste termijn van het debat, en vertelt: ***“We hebben in de eerste termijn gevoeld dat er een meerderheid voor is en dat er steun voor is in de Kamer.”*** Op basis van dit citaat concludeer ik dat de minister tijdens het debat wist dat er een meerderheid voor zijn beleid bestond in de

verworpen of persoonlijke verwijten hebben gemaakt als hij de steun van zijn opposenten wel nodig gehad zou hebben? Vanuit dat opzicht bekeken, is dit debat vooral een schouwspel van politieke retoriek geweest. Het bezit van het beste argument doet er immers niet meer toe, als de politicus de meerderheid al overtuigd heeft.

Uiteindelijk laat dit debat zien dat het scenario waarin een debat leidt tot ‘de waarheid’ niet meer modern is. Jasanoff & Wynne (1998, pp. 8-9) spreken over hoe “pure wetenschap”

“waarheid” produceert, die leidt tot beleid. Robert Hoppe (2010, p. 170) beargumenteert in zijn hoofdstuk over ‘speaking truth to power’ dat wetenschappelijke kennis slechts kan dienen als een soort kompas in een wanordelijk ideologisch universum. Lancaster (2014, p. 948) beargumenteert zelfs dat de rol van wetenschappelijk bewijs maar marginaal is. Door contra-expertise, bewuste kennisverwerping, verschillende partijen die ieder een eigen gebied aan kennis claimen, en een steeds kleiner wordend vertrouwen in de wetenschap, wordt het steeds duidelijker dat wetenschappelijke kennis niet simpelweg, zonder weerstand, kan worden omgezet in beleid. Niet alleen de empirische kennis is relevant, maar ook normatieve kennis, waardeoordelen, en het gebruikte vocabulaire dragen bij aan hoe ‘waar’ een iets wordt (Nullmeier, 2005, p. 124).

In dat licht bekeken is minister Opstelten een politicus die het juiste moment moet zoeken om zijn beleid voor elkaar te krijgen. Het kan een kwestie zijn van de kans grijpen nu het kan, het volgen van onderbuikgevoel. De minister worstelt met verschillende kennisbronnen, en met claims dat bepaalde kennis ‘juist’, ‘beter’, of ‘gezaghebbender’ is. In dit wanordelijke ideologische universum waarover Hoppe (2010, p. 170) sprak, is het goed mogelijk dat de minister in het onstuimige politieke proces zijn rust behoudt door te vertrouwen op zijn eigen oordeel en instinct. Het politieke proces van beleid maken, moet bovendien worden gezien in termen

van continue onderhandeling, waar ‘het probleem’ continu geherdefinieerd wordt. Meerdere mogelijke beleidsopties passeren de revue, worden aangepast, en weer uit roulatie gehaald. De claim voor ‘werkend’ beleid in het drugsbeleid wordt sterk betwist, en bewijs uit onderzoek wordt regelmatig genegeerd (Lancaster, 2014, p. 950), en dat blijkt ook uit de analyse die in deze scriptie gedaan is. De bevindingen uit dit onderzoek sluiten aan op de visie over de “highly politicised nature of policy making in the drug arena, and the belief that too often policy decisions are driven by morality politics, sensationalist media and public opinion” (Lancaster, 2014, p. 950).

De onstuimigheid van het beleidsproces verklaart waarom de minister tijdens het debat vasthoudt aan eigen kennisclaims, en door anderen aangedragen kennis niet meeneemt in het beleidsproces – de minister houdt vast aan zijn instinctieve gevoel van wat ‘juist’ is. Het is gemakkelijk om de minister te ‘beschuldigen’ van een confirmation bias, waarbij hij alleen bewijs aanneemt dat hem uitkomt. Het is echter aanneemelijk dat de aard van het politieke proces het gedrag van de minister bepaalt. Hij wacht, als een surfer op een hoge golf, op een “policy window” (Kingdon, 2014, p. 166), om vervolgens de zich voordoende kans te grijpen, zodat hij zijn beleid kan invoeren. Hij gebruikt daarbij het gereedschap dat hij als minister toegewezen heeft gekregen: beslissingsbevoegdheid op basis van de wet.

5.5 Aanbevelingen

Dit Debat Hoofdlijnen Drugsbeleid blijkt een grillig sociaal proces van beleid maken geweest, waarbij de verklaring voor het gedrag van de minister ligt in het feit dat hij wist dat hij een meerderheid had, en in het feit dat het gebruiken van een “window of opportunity” inherent is aan het proces van beleid maken. Het zou interessant zijn om te onderzoeken wat er gebeurt wanneer de minister nog een meerderheid voor

zijn beleid moet vinden in de Kamer. Wordt het debat dan technisch-wetenschappelijker gevoerd, met minder politieke retoriek? Wordt het dan lastiger voor een politicus om alleen ‘eigen’ kennis op te voeren? Op basis van dit debat wordt geconcludeerd dat de totstandkoming van beleid een grillig sociaal proces is, dat ook gedurende het Debat Hoofdlijnen Drugsbeleid zichtbaar is.

Bibliografie

- Abbott, A. (2004). *Methods of Discovery: Heuristics for the Social Sciences*. New York: W. W. Norton & Company.
- Bacchi, C. (2009). *Analysing Policy: What's The Problem Represented To Be?* Frenchs Forest, NSW, Australië: Pearson Australia.
- Becker, H., Hughes, E., & Strauss, A. (1961). Boys in White: Student Culture. *Medical School*.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). The Social Construction of Reality. In P. L. Berger, & P. Luckmann, *The Social Construction of Reality*. New York/Frankfurt: Penguin Books.
- Boekhout van Solinge, T. (1999). Dutch Drug Policy in a European Context. *Journal of Drug Issues*, 511-528.
- Boland, P. (2008). British drugs policy: Problematizing the distinction between legal and illegal drugs and the definition of the 'drugs problem'. *Probation Journal*, 171-187.
- Bommel, S. v., Hulst, M. v., & Yanow, D. (2015). Interpretive Policy Analysis in the Netherlands. In F. Nispen, & P. Scholten, *Policy Analysis in the Netherlands* (pp. 69-86). Bristol, United Kingdom: Policy Press.
- Boom, J., & Bijman, R. (2012, februari 29). *Drugsbeleid op drijfzand*. Opgehaald van groene.nl: <https://www.groene.nl/artikel/drugsbeleid-op-drijfzand>
- Charteris-Black, J. (2014). *Analysing Political Speeches: Rhetoric, Discourse and Metaphor*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Dolin, B. (2001, augustus 15). *NATIONAL DRUG POLICY: THE NETHERLANDS*. Opgeroepen op december 9, 2017, van gc.ca: <http://www.parl.gc.ca/content/sen/committee/371/ille/library/dolin1-e.htm>
- Dreher, J. (2003). The Symbol and the Theory of the Life-World: "The Transcendences of the Life-World and Their Overcoming by Signs and Symbols". *Human Studies*, 141-163.
- Duke, K. (2013). From Crime to Recovery: The Reframing of British Drugs Policy? *Journal of Drug Issues*, 39-55.
- Dunlop, C. A. (2014). The possible experts: how epistemic communities negotiate barriers to knowledge use in ecosystems services policy. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 208-228.
- Dunmire, P. (2012). Polical Discourse Analysis: Exploring the Language of Politics and the Politics of Language. *Language and Linguistics Compass*, 735-751.
- Eeten, M. v. (2007). Narrative Comma Policy Comma Analysis. In F. Fisher, G. J. Miller, & M. S. Sidney, *Handbook of Public Policy Analysis* (pp. 251-255). Boca Raton: Taylor & Francis Group.
- Flick, U. (2007). *Designing Qualitative Research*. London: SAGE Publications.
- Goffman, E. (1974). *Frame Analysis*. Boston: Northeastern University Press.
- Home Affairs Select Committee. (2002). *The Government's Drugs Policy: Is It Working?* Opgeroepen op maart 17, 2016, van The National Archives Official Documents: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20131205100653/http://www.archive2.official-documents.co.uk/document/cm55/5573/5573.pdf>
- Hoppe, R. (2010). *The Governance of Problems: Puzzling, Powering and Participation*. Bristol: Policy Press.
- Hulsman, L. (1971). *Ruimte in het drugsbeleid*. Algemeen Centraal Bureau voor de Geestelijke Volksgezondheid, Utrecht.
- Jasanoff, S., & Wynne, B. (1998). Science and decisionmaking. In S. Rayner, & E. Malone, *Human choice and climate change* (pp. 1-85). Oxford: Oxford University Press.
- Kingdon, J. (2014). *Agendas, Alternatives, and Public Policies* (2e editie ed.). Essex: Pearson Education Limited.
- Kort, M. d., & Cramer, T. (1999). Pragmatism Versus Ideology: Dutch Drug Policy Continued. *Journal of Drug Issues*, 473-492.
- Lakoff, G. (2010, maart 17). Why it Matters How We Frame the Environment. *Environmental Communication: A Journal of Nature and Culture*, 70-81.

- Lancaster, K. (2014, januari 2). Social construction and the evidence-based drug policy endeavour. *International Journal of Drug Policy*, 948-951.
- Marion, N. E., & Oliver, W. M. (2010). Symbolic Politics, Criminal Justice Policy, and Third Political Party Platforms. *Criminal Justice Policy Review*, 476-499.
- Mearáin, D. Ó., Sherlock, R., & Hogan, J. (2013, oktober). Selling Politics? How the Traits of Salespeople Manifest Themselves in Irish Politicians. *Open Journal of Political Science*.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2013, februari 4). Coffeeshopbeleid. Den Haag, Zuid-Holland, Nederland.
- Nieuwsuur. (2014, juni 26). *Nieuwsuur van donderdag 26 juni 2014*. Opgeroepen op mei 26, 2016, van npo.nl: http://www.npo.nl/nieuwsuur/26-06-2014/VPWON_1220723
- NOS. (2010, december 16). *Hof: Nederland mag wietpas invoeren*. Opgeroepen op juli 16, 2016, van NOS.nl: <http://nos.nl/artikel/205582-hof-nederland-mag-wietpas-invoeren.html>
- NOS. (2011, juni 24). *Advies: sterke wiet harddrugs*. Opgehaald van nos.nl: <http://nos.nl/artikel/250825-advies-sterke-wiet-harddrugs.html>
- NOS. (2014, mei 1). *Opstellen: ook bij tien wiet-manifesten, vol overtuiging nee*. Opgeroepen op december 2015, 2015, van nos.nl: <http://nos.nl/video/604475-opstellen-ook-bij-tien-wiet-manifesten-vol-overtuiging-nee.html>
- NOS. (2015, maart 9). *Bewindsleiden Opstellen en Teeven treden af*. Opgeroepen op juli 18, 2016, van NOS.nl: <http://nos.nl/artikel/2023760-bewindslieden-opstellen-en-teeven-treden-af.html>
- NRC Handelsblad. (2008, april 4). *Niemand weet wanneer Opstellen weggaat*. Opgeroepen op maart 15, 2016, van nrc.nl: http://vorige.nrc.nl//binnenland/article1878161.ece/Niemand_weet_wanneer_Opstellen_weggaat
- NRC Handelsblad. (2015, februari 23). *Burgemeesters G4 uiten kritiek op verbod zware wiet*. Opgehaald van nrc.nl: <http://www.nrc.nl/nieuws/2015/02/23/burgemeesters-g4-uiten-kritiek-op-verbod-zware-wiet>
- Nullmeier, F. (2005). Knowledge and Decision-making. In S. Maasen, & P. Weingart, *Democratization of Expertise? Exploring Novel Forms of Scientific Advice in Political Decision-Making* (pp. 123-134). Dordrecht: Springer.
- Oliver, W. M., & Marion, N. E. (2008, december). Political Party Platforms Symbolic Politics and Criminal Justice Policy. *Criminal Justice Policy Review*, 397-413.
- Ooyen-Houben, M. v., & Kleemans, E. (2015, juli 30). Drug Policy: The “Dutch Model”. *Crime and Justice*, 165-226.
- Ooyen-Houben, M. v., Bieleman, B., & Korf, D. (2014). *Coffeeshops, toeristen en lokale markt: Evaluatie van het Besloten club- en het Ingezetenen criterium voor coffeeshops*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
- Ravetz, J. (1996). *Scientific Knowledge and its Social Problems*. London: Transaction Publishers.
- Reichertz, J. (2007). Abduction: The Logic of Discovery of Grounded Theory. In A. Bryant, & K. Charmaz, *Handbook of Grounded Theory* (pp. 214-228). London: SAGE Publications.
- Rijksoverheid. (n.d.). *Verschil harddrugs en softdrugs*. Opgehaald van rijksoverheid.nl: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/drugs/inhoud/verschil-harddrugs-en-softdrugs>
- Schwartz-Shea, P., & Yanow, D. (2012). *Interpretive Research Design*. New York: Routledge.
- Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2012, juli 31). *Max Weber*. Opgeroepen op januari 5, 2017, van stanford.edu: <https://plato.stanford.edu/entries/weber/#IdeTyp>
- Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2013, december 22). *Plato on Rhetoric and Poetry*. Opgeroepen op januari 13, 2017, van plato.stanford.edu: <https://plato.stanford.edu/entries/plato-rhetoric/>
- Starks, H., & Brown Trinidad, S. (2007, December). Choose Your Method: A Comparison of Phenomenology, Discourse Analysis, and Grounded Theory. *Qualitative Health Research*, 17(10).
- Stolz, B. (1983). Congress and capital punishment: An exercise in symbolic politics. *Law and Policy Quarterly*, 157-180.
- Szilard, L. (1961). *The Voice of the Dolphins and Other Stories*. New York: Simon & Schuster.
- Toshkov, D., & Wieldraaijer, J. (2013). Policy frames and the evolution of soft drugs policy in the Netherlands (1990-2012). *European Political Science Association*. Barcelona.

- Trimbos-instituut. (2009). Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid. Den Haag.
- Tweede Kamer. (2012, maart 28). *Tweede termijn Debat Hoofddlijnen Drugsbeleid*. Opgeroepen op april 13, 2016, van [officielebekendmakingen.nl](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20112012-69-8.pdf): <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20112012-69-8.pdf>
- Uitermark, J. (2004). The Origins and Future of the Dutch Approach Towards Drugs. *The Journal of Drug Issues*, 511-532.
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2015, november). *Het failliet van het gedogen*. (Meesters, & Marco, Red.) Opgeroepen op april 13, 2016, van [vng.nl](https://vng.nl/files/vng/rapport_werkgroep_cannabisbeleid_20151119.pdf): https://vng.nl/files/vng/rapport_werkgroep_cannabisbeleid_20151119.pdf
- Volkskrant. (2015, maart 12). *Nieuwe minister moet nu wietteelt reguleren*. Opgeroepen op November 7, 2016, van [volkskrant.nl](http://www.volkskrant.nl/opinie/nieuwe-minister-moet-nu-wietteelt-reguleren~a3897504/): <http://www.volkskrant.nl/opinie/nieuwe-minister-moet-nu-wietteelt-reguleren~a3897504/>
- VVD Leiden. (2012, maart 12). *Politiek café met minister Ivo Opstelten*. Opgeroepen op december 15, 2015, van [vvdleiden.nl](http://www.vvdleiden.nl/podcasts/vvdcast-13-opstelten.mp3): <http://www.vvdleiden.nl/podcasts/vvdcast-13-opstelten.mp3>
- Weiss, C. H. (1979). The Many Meanings of Research Utilization. *Public Administration Review*, 426-431.
- Wilson, J. (2015). Political Discourse. In D. Tannen, H. E. Hamilton, & D. Schiffrin, *The Handbook of Discourse Analysis* (pp. 775-794). Chichester: John Wiley & Sons, Inc.

Transcripten

Tweede Kamer. (2012). *Eerste termijn Debat Hoofddlijnen Drugsbeleid*. Opgehaald van [officielebekendmakingen.nl](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20112012-58-7.pdf): <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20112012-58-7.pdf>

Tweede Kamer. (2012). *Tweede termijn Debat Hoofddlijnen Drugsbeleid*. Opgehaald van [officielebekendmakingen.nl](https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20112012-69-8.pdf): <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20112012-69-8.pdf>